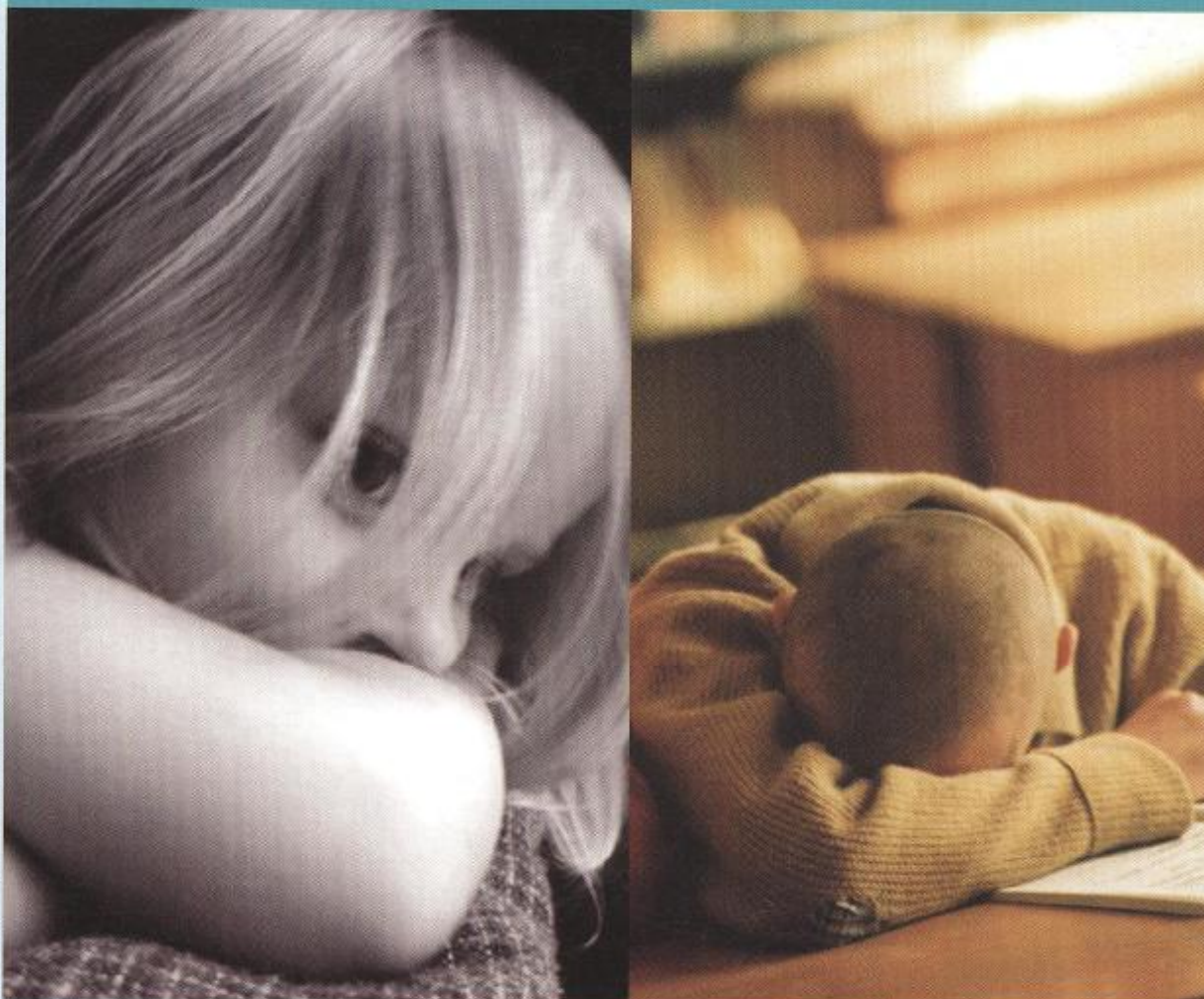

IMPACT

BULETINUL CNPAC Nr.4

2005

19 NOVEMBER 2005
WORLD DAY prevention of
DAY Child Abuse

Journée mondiale pour la prévention des abus envers les enfants
Día Mundial para la Prevención del Abuso contra los niños
Welttag zur Vorbeugung von Kindes-Missbrauch

Провозгласить 19-е ноября Всемирным Днём
Защиты Детей от Унижения, Эксплуатации и Насилия
اليوم العالمي لحماية الطفل من الاستغلال - 19 نوفمبر - 11月19日
世界防止虐待儿童日

**In synergy with the anniversary
of the Convention on the Rights of the Child**

19 noiembrie – Ziua mondială a prevenirii abuzului față de copii

Peste un milion de copii sunt exploatați în fiecare zi în industria sexului, peste 14 milioane sunt orfani din cauza HIV/ SIDA, aproximativ 300000 sunt copii-soldați, 180 milioane sunt folosiți la cele mai grele munci, iar 121 milioane de copii din lume nu merg la școală, dintre care 65% sunt fetițe.

Prevenire înseamnă nu doar promovarea unei culturi de prevenire a abuzului, ci și promovarea noțiunilor de responsabilitate, demnitate și respectare a drepturilor copilului.

Este de datoria noastră să sprijinim acest proces în colaborare cu organizațiile guvernamentale și

neguvernamentale, instituții, educatori, experți, profesioniști, și părinți, făcând tot posibilul pentru promovarea toleranței zero față de abuzurile și violențele ale căror victime sunt copiii.

Este de datoria noastră, a adulților, să creăm un viitor în care copii să nu mai sufere. Va fi o lume nouă, când drepturile copiilor vor fi o prioritate.

(Din „Scrisoarea deschisă 2005 către membrii și asociații coaliției internaționale pentru crearea unei culturi de prevenire a abuzului”, Fundația Summitului Mondial al Femeilor (WWSF))

Centrul Național de Prevenire
a Abuzului față de Copii

Impact

Nr. 4 /2005

Publicație a Centrului Național de
Prevenire a Abuzului față de Copii

Editor: Centrul Național de Prevenire
a Abuzului față de Copii

Tel: 75- 88 -06

Adresa: str. Calea Leșilor, 61-2
MD 2069, Chișinău

Colegiul de redacție:

Daniela Simboteanu - Popescu

Irina Dercaci

Natalia Cojocaru

Tehnoredactare: Petru Dinu

Tipar:

Întreprinderea editorial-poligrafică
"Elan Poligraf"

*Buletinul a apărut în cadrul Proiectului
"AMICUL" - Centrul de asistență psiho-
socială a copilului și familiei"
susținut de Reprezentanța UNICEF în
Republica Moldova*

Până aici cu jena!

Pentru unii, e un subiect jenant. Falsa pudoare din societatea moldovenească de a discuta public pe teme ce implică cuvântul "sex" sau un derivat al acestuia nu are nici o acoperire atunci când este vorba de abuzul sexual al copiilor. În Republica Moldova sunt zeci de cazuri în care copiii au ajuns victime ale celor care își satisfac plăcerile sexuale atentând la inocența lor. În lipsa unui sistem de intervenție în asemenea cazuri, abuzatorii scapă nepedepsiți, copiii sunt considerați fanteziști sau chiar mincinoși, iar organizațiile neguvernamentale care semnalează cazurile către structurile de stat sunt frustrate de lipsa de intervenție a acestora.

În acest număr al „Impact”-ului vom încerca să scoatem în prim-plan deficiențele de sistem care există și care fac imposibilă intervenția eficientă în cazurile de abuz sexual al minorilor. Scopul principal al adulților ar trebui să fie ca nici un copil să nu sufere. Însă cine poate măsura suferința lui V., un copil de 10 ani, molest de un bătrân care l-a traumatizat poate pentru toată viața? Câți dintre mături s-au implicat direct pentru ca acest copil să uite experiența traumatizantă, iar abuzatorul să-și ia ce merită?

V. a trezit îngrijorarea mamei sale prin comportamentul său ciudat în ultima vreme. Ea a discutat cu prietenul fiului ei, din vecini, care i-a dezvăluit o istorie șocantă: un moș de peste 70 de ani îi invită permanent la el în curte și le propune câte 10 lei pentru ca acești copii să se dezbrace în fața lui. V. a intrat în casa moșului... Îngrozită de cele auzite, femeia a mers direct la poliție.

Însă evenimentele ulterioare s-au derulat în alt sens decât vă așteptați. După ce au discutat cu copilul, mai mulți polițiști, acesta a rugat-o pe mama sa să nu mai vorbească cu nimeni niciodată la această temă. El i-a interzis categoric să revină la acest subiect. Iar poliția, în urma acestor discuții, a ajuns la concluzia că „faptele nu s-au adevărit"! Cel mai grav este că poliția nu a discutat nici măcar cu prietenul lui V., cel care a fost martorul abuzului.

În urma multiplelor plângeri la Procuratură din partea unei organizații neguvernamentale, dosarul a fost redeschis. Va fi sau nu tras la răspundere abuzatorul? Va arăta timpul. Practica judiciară, însă, arată că nu avem de ce să fim optimiști.

Evident, situația nu poate rămâne cum este acum. Se cer acțiuni concrete și eficiente din partea statului. „Probabil cel mai important motiv este cel etic; nu poți lăsa un copil copleșit de suferință fără a interveni în favoarea lui”, scrie într-un ghid de intervenție în situațiile de maltratare a copilului. Astăzi avem mii de copii în Republica Moldova care sunt copleșiți de suferință, din cauza abuzurilor la care sunt supuși: abuzuri fizice, psihologice sau sexuale.

Numai un sistem de protecție bine pus la punct îi poate ajuta. Dacă un copil a fost dezamăgit de un adult care a abuzat de el, tot adultul trebuie să fie acela care să-i vindece suferința și să-i întindă o mână de ajutor.

Nu există o statistică oficială

ÎN REPUBLICA MOLDOVA. La noi, numărul cazurilor în care minorii au ajuns victime ale abuzatorilor nu este cunoscut. În statisticile Ministerului Afacerilor Interne figurează informația privind numărul de cazuri în care sunt implicați minorii, atât în calitate de victime, cât și ca autori ai infracțiunilor. Nu cunoaștem nici numărul de cazuri de abuz sexual al minorilor în care nu s-a pornit urmărirea penală din motivul lipsei de probe, și nici a dosarelor clasate ulterior, din același motiv. Actualmente, singura sursă a unor date statistice este Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) din Chișinău, singura organizație neguvernamentală din Republica Moldova care oferă servicii specializate pentru recuperarea psihosocială a copiilor-victime ale abuzurilor și exploatării sexuale.

Astfel, în perioada 2000-2005, CNPAC a înregistrat 29 de cazuri de abuz sexual al minorilor, victimele având o vârstă cuprinsă între 2,6 -18 ani. Cel mai frecvent, victimele sunt de gen feminin, în 22 din cele 29 de cazuri. Specialiștii de la CNPAC au fost sesizați și în șapte cazuri de abuz sexual al băieților. În majoritatea cazurilor raportate, victima îl cunoștea pe abuzator: doar în șapte din cele 29 de cazuri abuzatorul era un necunoscut. În celelalte cazuri, abuzatorul este o persoană cunoscută victimei, chiar un apropiat: vecin, profesor, unchi sau tutore. Din cele 29 de cazuri de abuz sexual, șapte au fost incesturi. În trei situații, autorul incestului a fost tatăl biologic, în alte trei - tatăl vitreg sau concubinul mamei și doar într-un singur caz - fratele vitreg.

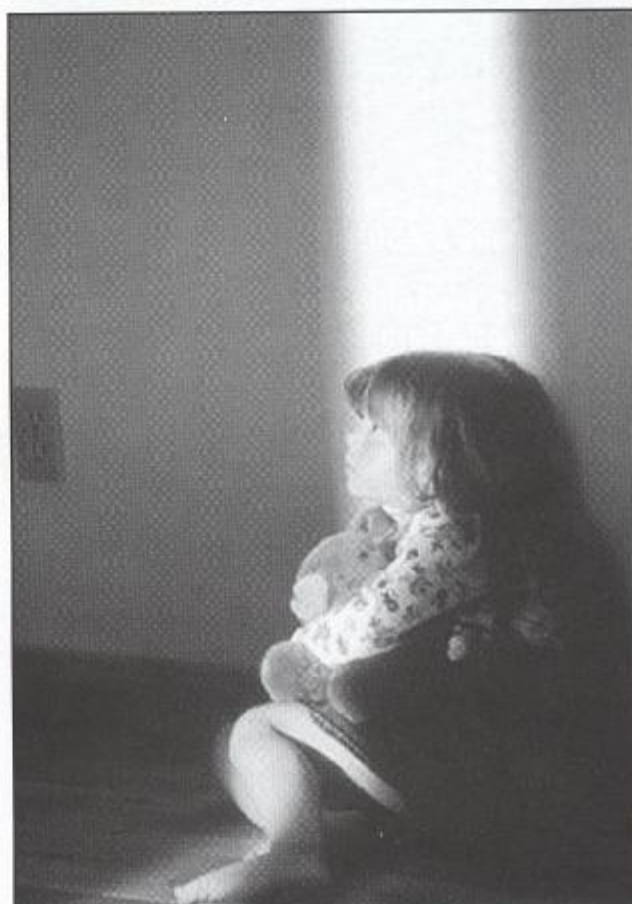
În rezultatul cazurilor de abuz sexual s-au născut doi copii, dintre care unul a luat viață în urma incestului cu tatăl vitreg.

În lipsa unei statistici oficiale, este dificil de estimat evoluția fenomenului de abuz sexual al minorilor în Republica Moldova. Deși numărul cazurilor înregistrate de CNPAC este în creștere, această statistică nu poate fi un indicator.

ÎN LUME. Statistica internațională din acest domeniu înregistrează creșteri masive ale cazurilor de abuz sexual asupra copilului.

- La fiecare 47 de secunde în lume este abuzat sau neglijat un copil.
- S-a estimat că, în prezent, în SUA există 60 milioane de supraviețuitori ai abuzului sexual. (Farward, 1993).

Stabilirea nivelului incidenței abuzului sexual asupra copiilor în plan mondial este dificilă din cauza diferențelor înregistrate de la un stat la altul, în modul de culegere al datelor. Conform datelor statistice cu care operează structurile Consiliului Europei, procentajul frecvenței cazurilor de abuz sexual variază de la 7% (Irlanda) la 36% (Austria) pentru fete și de la 3% (Suedia) la 27% (Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord) pentru băieți.

Conform studiilor de cercetare realizate de experții internaționali, lipsa de resurse umane și materiale duce, de multe ori, la înregistrarea unui număr redus de cazuri, astfel încât datele prezentate nu oglindesc întotdeauna cu fidelitate realitatea. Din cauza lipsei unei metodologii eficiente de raportare a cazurilor și a specificului temei, multe din abuzurile sexuale nu sunt declarate și, în consecință, nu sunt descoperite, modificând astfel rezultatele statisticilor. Respectiv, este dificil de estimat numărul real al cazurilor, precum și evoluția fenomenului în diacronie.

Târg între violator și mama victimei, acceptat de Procuratură

FIȘĂ:

Abuzator: tatăl vitreg
Victimă: fiica de 12 ani
Rezultatul anchetei: retragerea plângerii din Procuratură

Ana, în vârstă de 12 ani, nu a mers niciodată la școală. Părinții ei au considerat că este mai bine ca copilul lor să muncească acasă și chiar i-au interzis să iasă din curte. În lipsa mamei, Ana a fost abuzată sexual de mai multe

ori de tatăl vitreg. La început, abuzatorul a cutezat doar să molesteze copila, iar mai târziu a și violat-o. Mama a aflat despre abuzuri de la fată, iar expertiza medico-legală a confirmat că minora a fost violată. Atât mama, cât și fiica au beneficiat de sprijinul specialiștilor de la „Amicul”. Mama, în calitate de reprezentant legal al Anei, a depus o plângere la Procuratură.

În fața inspectorului de la Procuratură, tatăl vitreg al Anei a recunoscut că a abuzat sexual de minoră, în repetate rânduri. Și, totuși, acesta a scăpat nepedepsit. Fiind proprietarul casei în care locuia respectiva familie, acesta i-a promis mamei fetei că va trece casa pe numele ei în schimbul retragerii plângerii din Procuratură. Femeia a acceptat târgul. Retragera cererii din Procuratură a fost motivată prin faptul că „până la urmă”, mama a înțeles că „fata a fost de vină” și că aceasta „a interpretat greșit un simplu joc dintre tată și fiică”.

Deși specialiștii Centrului „Amicul” au certitudinea că este vorba de un caz de abuz sexual clasic, ei nu pot întreprinde nimic pentru a preveni alte acțiuni similare ale tatălui abuzator. La 14 ani ai săi, Ana necesită intervenții din partea lor: minora a dezvoltat un comportament deviant și se bănuiește că ar face prostituție. Oferirea asistenței este, însă, imposibilă, deoarece atât mama, cât și fiica evită să colaboreze.

Mama a refuzat să reprezinte interesele propriului copil

FIȘĂ:

Abuzator: tatăl biologic
Victimă: fetiță de 3 ani și 9 luni
Rezultatul anchetei: atenționarea abuzatorului

Cazul Elenei, un copil de numai trei ani și nouă luni, a fost semnalat „Amicul”-ului de către bunica acesteia. Femeia a observat la nepoțică tulburări de comportament, s-a interesat în legătură cu proveniența lor și a aflat că copilul era abuzat sexual de chiar tatăl ei natural.

Cu toate că era vorba de fiul ei, femeia n-a ezitat să ceară ajutor. Ea a relatat asistenților sociali despre molestarea copilului, istorie confirmată și de către fetiță. În urma analizelor medicale și a testelor efectuate de către psihologi, s-a constatat că Elena a fost supusă unui abuz sexual, dar și emoțional. Bunica și copilul au fost plasate, temporar, într-un mediu securizant, unde tatăl nu avea acces, și au sesizat structurile de stat abilitate să acționeze pentru protecția drepturilor copilului.

Pentru că bunica nu era reprezentantul legal al copilului, asistenții sociali au contactat mama naturală, care nu trăia alături de copil. Ea a refuzat să colaboreze, fără a-și motiva atitudinea. Din cauza „insuficienței probelor”, autorul incestului a rămas în libertate, fără a fi tras la răspundere pentru infracțiunea comisă împotriva propriului copil. Specialiștii de la „Amicul” susțin că este foarte posibil ca victima, din cauza frustrărilor, să dezvolte un comportament deviant, iar abuzatorul, după o atenționare fără consecințe concrete – să rămână la același comportament, nefiind obligat să și-l schimbe.

ÎN LUME

Cercetarea a ignorat problema relexor tratamentelor până în anii '60

Apărut în franceză abia în 1987, substantivul „maltratare” face referință la relexor tratamentele ale căror victime pot fi copiii: violențele fizice, psihologice, neglijările grave, abuzurile sexuale etc.

Chiar dacă nu este un fenomen nou, maltratarea este un fenomen social care a reținut atenția de-abia la sfârșitul secolului al XX-lea. Până în acel moment, copiii erau considerați proprietatea părinților și constituiau o resursă economică, reprezentând o mână de lucru în plus. De atunci, în țările occidentale dezvoltate, a avut loc o redefinire culturală a reprezentării copilului. Din cauza că familia își pierde calitatea de producător direct, copilul nu mai constituie un capital, ci un cost pe care părinții îl acceptă sau îl refuză. Copilul este perceput acum ca un „bun de consum afectiv”.

Cercetarea a ignorat problema relexor tratamentelor până în anii '60, când un medic din Colorado, C. Henry Kempe, a prezentat rezultatele unor studii referitoare la fracturile multiple, vizibile cu raze X, ale copiilor bătuți.

Progresele în abordarea domeniului maltratării au fost apoi rapide, datorită mobilizării diferitor categorii de profesioniști din domeniul social și medical, juridic, cercetători și ziaristi etc., în dorința de a înțelege fenomenul. Acoperirea mediatică a acestuia (de exemplu, prezentarea procesului Dutroux în Belgia) sensibilizează și atrage atenția populației în legătură cu relexor tratamentele. Organizarea resurselor (centre de protecție a copilului, număr de apel telefonic gratuit, programe de intervenție pentru abuzatorii, reviste specializate) permite, de asemenea, difuzarea informației.

„Așteptăm elaborarea unei strategii de prevenire și combatere a abuzului față de copii”

Interviu cu Daniela Sâmboteanu-Popescu, președinta Centrului Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC)

- Dnă Sâmboteanu-Popescu, este relevantă statistica privind numărul minorilor abuzați sexual de care dispune CNPAC?

- Statistica pe care o oferim noi nu este reprezentativă, noi spunem acest lucru din start. Este o statistică obținută de o echipă mică, de pe un teritoriu restrâns, cu puținele resurse pe care le avem.

Însă dacă am porni o discuție la această temă cu rude sau cunoscuți, fiecare își va aminti un caz al unui copil care a ajuns victima unui abuzator sexual. Eu nu am întâlnit persoane care să nu cuncască vreun astfel de caz sau să nu fi auzit niciodată o istorie despre un copil abuzat sexual. Acest lucru este suficient ca să fie inițiată efectuarea unui studiu național, care ne-ar oferi și o statistică despre amploarea fenomenului. Nu ne așteptăm să fie mii de cazuri – să ne ferească Dumnezeu de așa ceva! Pentru a întreprinde anumite acțiuni, este suficient să ai înregistrate câteva cazuri. Trebuie să ne punem întrebarea: cum putem preveni acest fenomen?

- Cine semnalează Centrului „Amicul” cazurile de abuz sexual al minorilor? Persoane fizice, instituții?

- În mare parte, semnalările au venit din partea Direcției de protecție a copilului a Primăriei municipiului Chișinău. De asemenea, am avut cazuri semnalate de medici și de părinți.

- Cum este protejat de abuzul sexual un copil din Republica Moldova?

- La momentul de față, această protecție nu există. Ce poate face astăzi un copil din satul X., abuzat sexual de tatăl său vitreg? În cel mai bun caz, îi va povesti mamei, însă cel mai probabil e că nu va dezvălui nimănui abuzul.

- La Chișinău, situația e mai bună?

- Pentru a soluționa cazurile de abuz al copilului este nevoie de o colaborare multidisciplinară, a mai multor instituții-cheie. La nivel local, în Chișinău, am reușit să creăm o echipă multidisciplinară interinstituțională, formată din reprezentanți ai Direcției de protecție a drepturilor copilului, ai Departamentului Educație, Știință, Tineret și Sport, ai Comisariatului de poliție, ai Procuraturii și ai centrelor de plasament. În sarcina acestei echipe stă examinarea și evaluarea cazurilor de abuz semnalate Centrului „Amicul”, precum și elaborarea planurilor de intervenție pentru cele mai complexe cazuri de abuz. Partea bună a unei abordări multidisciplinare e că se intervine prompt, iar intervenția este mai calitativă decât dacă s-ar acționa prin eforturile unei singure instituții.

- Nu e prea puțin ca doar un centru să se ocupe de reabilitarea copiilor minori supuși abuzului sexual?

- Evident, un singur centru nu poate să rezolve problema abuzului minorilor. Suntem conștienți că un număr mare de cazuri nu sunt, cu părere de rău, semnalate nici unei structuri, de stat sau neguvernamentale. Și înțelegem și de ce nu sunt raportate. Unde și cui să raportezi? În afară de faptul că victima va intra în gura lumii, familia victimei (în situația în care abuzatorul este din afara familiei) nu va obține nici un alt rezultat. Cine să asiste victima? Cine să-i apere interesele ei în judecată? Sunt o mulțime de întrebări la care statul trebuie să dea un răspuns. Și cât mai urgent.

- Ce acțiuni concrete se impun din partea statului pentru a oferi protecție acestor copii și a preveni răspândirea fenomenului?

- Ceea ce ne-am dori foarte mult e ca în perioada ce urmează să fie elaborată o strategie de prevenire și combatere a abuzului față de copii, în care să fie menționate instituțiile implicate și delimitarea clară a responsabilităților acestora. Fenomenul ia amploare, de aceea e nevoie ca să fie analizat în detaliu și să se adopte această strategie.

- Putem spune că, la moment, sistemul de protecție socială pentru victimele minore ale abuzului sexual este subdezvoltat?

- Evident. Foarte mulți copii rămân să sufere tacit. Ei nu vor mărturisi niciodată, nimănui, despre experiența pe care o trăiesc. Este nevoie ca și în Moldova să fie gândit, după exemplul altor țări, un sistem de monitorizare a cazurilor de abuz al copilului. Acest sistem să arate clar cum se identifică aceste cazuri, unde pot raporta copiii despre ceea ce li se întâmplă, cine se implică în rezolvarea lor etc. etc. De asemenea, trebuie să fie susținute eforturile specialiștilor care lucrează în acest domeniu prin instruire, prin crearea unor instituții specializate, de tipul Centrului „Amicul”, care să acorde ajutor copiilor-victime.

Stereotipuri de gândire la specialiști

- În situația în care lucrurile ar intra pe un făgaș firesc și statul și-ar asuma pe deplin responsabilitatea pentru protecția copiilor supuși diverselor forme de abuz, care va fi rolul ONG-urilor?

- Protecția copilului de orice formă de abuz și neglijare este stipulată în articolul 19 al Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. Republica Moldova și-a luat angajamentul să respecte Convenția și, respectiv, trebuie să întreprindă toate măsurile necesare. Moldova a semnat, de asemenea, un șir de alte acte internaționale prin care și-a asumat responsabilitatea să ajute victimele abuzului și să preîntâmpine fenomenul. Deci, responsabilitatea în acest domeniu trebuie să fie preluată de către stat. Deocamdată, nu putem spune că statul se implică în corespundere cu nevoile existente în rezolvarea acestor probleme sociale.

ONG-urile, însă, ar trebui să se specializeze pe prestarea unor servicii suplimentare, specializate, cum ar fi, de exemplu, asistența psihologică a victimelor sau consultația juridică, etc. ONG-urile ar trebui să ajute statul în schimbarea atitudinilor față de această problemă în societate, în organizarea anumitor sondaje, în menținerea subiectului dat în discuție publică. Societatea civilă ar trebui să monitorizeze situația în domeniu.

- În intervențiile CNPAC-ului în cazurile de abuz sexual al unui minor, specialiștii de aici au de înfruntat mai multe stereotipuri de gândire. Care sunt acestea și cui aparțin?

- Aș atrage atenția, în primul rând, asupra atitudinii celor care pun în aplicare legislația. Mulți dintre respectivii specialiști suferă de anumite prejudecăți față de victimele abuzului sexual, mai ales dacă acestea sunt la vârsta adolescenței. În cazul unei minore, prejudecata este că respectivul copil și-a dorit această relație, că a avut un comportament provocator, sexual, care l-a determinat pe abuzator să procedeze astfel. În acest fel, vina se transferă de pe abuzator pe victimă. Respectiv, victimele sunt intervievate de organele de anchetă într-un mod destul de brutal și stresant, iar în ședințele judiciare se întâmplă ca victimei să i se pună întrebări într-un mod de parcă ea ar fi vinovată de cele ce i s-au întâmplat. În cazul unui adolescent, abuzul este tratat ca... un fapt de orientare sexuală. Deci, nu există infracțiune. Dacă un copil de 14 ani are o relație sexuală cu un bărbat, cazul este tratat ca o alegere făcută de respectivul copil. Când victime ale abuzului sexual sunt copii mici, ne întâlnim cu alte prejudecăți: copiii au multe fantezii, ei nu sunt capabili să reproducă cu exactitate ceea ce li s-a întâmplat, fie din cauza că nu țin minte bine, fie că au capacități roduse de exprimare. Și atunci, scuza organelor de anchetă este că nu au putut colecta probe de la un copil mic, pentru că în el „nu poți avea încredere” sau că „nu poate bine vorbi”. Exact pe același lucru mizează și abuzatorul.

- Cum ați caracteriza o atitudine profesionistă în soluționarea acestor cazuri?

- Există anumite reguli și principii care trebuie să fie respectate de toți cei implicați în procesul de investigație a cazurilor de abuz: polițiști, judecători, asistenți sociali, psihologi. Elementar, atunci când se face un interviu cu un copil suspectat de abuz sexual, întrebarea nu trebuie să sugereze nici un răspuns. Specialistul trebuie să aibă o poziție neutră în timpul investigării cazului, pentru ca să poată face o concluzie corectă. Dacă cel care interviează este montat într-un fel sau altul, copilului îi pot fi sugerate anumite răspunsuri. Sau un alt exemplu: mila și compasiunea față de victimă nu donotă o atitudine profesionistă. Specialistul are scopul de a afla, prin intermediul interviului, cât mai multe detalii despre evenimentele traumatizante prin care a trecut copilul. Acest scop este subordonat unui alt scop, major: de a-l ajuta pe copil, de a-i asigura o protecție, dar nicidecum de a satisface curiozitatea celor care face interviul. În investigarea cazului este important să ne facem o imagine clară a ceea ce s-a întâmplat și, ulterior, să acționăm conform acestor declarații. Dacă abuzul s-a confirmat, atunci, pe parcursul acțiunilor

ulterioare, nu se mai pune la îndoială faptul constat, mai ales în cazurile de molestare. Expertiza medico-legală nu poate demonstra acțiunile de molestare. Acestea pot fi cunoscute prin intermediul unui interviu și a mărturiilor pe care le face copilul. Câte din aceste reguli de conduită profesionistă se respectă la noi, vă pot relata juriștii și avocații victimelor abuzului sexual. Situația e descurajantă, vă asigur.

„Există anumite reguli și principii care trebuie să fie respectate de toți cei implicați în procesul de investigație a cazurilor de abuz”

- Un caz de abuz sexual dezvăluit se soldează cu un întreg tam-tam care poate afecta și mai grav psihicul copilului. Tratarea acestor cazuri cu mai multă discreție ține și ea de profesionismul celor care intervin?

- Confidențialitatea este foarte importantă pentru copil. Respectarea principiului confidențialității este o altă problemă a specialiștilor noștri. Printr-o bună colaborare între victimă, familia victimei (partea care protejează copilului) și specialiști, confidențialitatea poate fi păstrată. Despre un caz concret de abuz poate să știe doar persoanele care sunt strict implicate, nu neapărat toți vecinii sau tot satul.

Patru ani de coșmar cu abuzatorul în aceeași cameră

Adevărul despre experiența traumatizantă pe care a trăit-o Maria, o tânără de 17 ani din Chișinău, a ieșit la iveală abia în vara lui 2005, când a venit la Centrul „Amicul” și a dezvăluit specialiștilor de aici tot coșmarul pe care l-a trăit de la vârsta de 13 ani. Să se adreseze la „Amicul” după ajutor a îndemnat-o o prietenă.

La 14 ani, Maria a născut un copil. Într-o trebată cine este tatăl pruncului, copila a povestit că ar fi fost violată de un necunoscut, la o margine de pădure. Numele adevăratului violator nu era, însă, o taină pentru mama fetei. Aceasta a tăcut ani de zile, lăsând ca violurile copilului său să continue în propria lor casă.

Tatăl meu este și tatăl copilului meu

Ruperea tăcerii și dezvăluirea adevărului despre originea copilului a fost un act de mare curaj pentru Maria. Fata a povestit teroarea în care a trăit timp de cinci ani, alături de un tată vitreg care a molestat-o, a bătut-o, a violat-o și care a șantajat-o, obligând-o să ascundă, în toată această perioadă, adevărul. „Violatorul de la marginea pădurii” a fost, de fapt, invenția lui, pe care Maria a trebuit s-o povestească tuturor, fiind amenințată cu violul sursorilor sale mai mici.

Nașterea unui copil de către un copil de 13 ani este un caz ieșit din comun. Cu toate acestea, chiar dacă trăsăturile copilășului indicau, fără dubii, cine este tatăl său, toată lumea se făcea că nu vede și nu știe nimic. Tuturor celor care au fost implicați, direct sau indirect, în acest caz - medicilor de la maternitate, funcționarilor din serviciile de protecție a copilului, vecinilor - le-a convenit povestea cu abuzatorul de la marginea pădurii. Nimeni nu a telefonat la poliție.

De fiecare dată când nu mai putea suporta abuzurile din familie, Maria își găsea refugiu la prietena sa. Înainte de

a veni la „Amicul”, tatăl vitreg o bătuse cu bestialitate. Ea le-a arătat asistenților sociali semnele de violență de pe corpul său: vânătăi, urme de la o vergea de fier, iar pe gât - urme de picior. A cerut ajutor, căci până și mama ei, căreia i s-a confesat în repetate rânduri, era de partea soțului.

Familia Mariei este defavorizată. Într-un apartament cu o cameră locuiesc șase persoane: Maria cu cele trei surori și părinții lor. Tatăl vitreg, de origine azeră, este cu zece ani mai tânăr decât soția sa și cu tot atâția ani mai mare decât Maria. Bani în familie îi câștigă mama copiilor, vânzătoare la piață, în timp ce bărbatul stătea acasă.

Astfel, „educația” celor patru fete fusese lăsată în sarcina lui...

Discuțiile pe care le-a purtat psihologii cu Maria au șters orice dubiu că relatarea ei ar fi o invenție. Juriștii de la „Amicul” i-au acordat asistența juridică necesară pentru a depune o plângere la procuratură împotriva tatălui vitreg. A fost intentat un dosar penal. După acumularea probelor, Procuratura a trimis dosarul în judecată.

Tatăl vitreg al Mariei i s-au adus două capete de acuzare: săvârșire de viol, în urma căruia a rezultat copilul, și întreținerea relațiilor sexuale cu o minoră. Inculpatul a fost arestat.

Decarece Maria fusese amenințată, la inițiativa asistenților sociali de la „Amicul”, ea a fost plasată la Centrul de asistență psihosocială pentru femeile în criză, într-un program de protecție.

SENTIMENTUL DE DEPENDENȚĂ. În procesele în care abuzatorul este un membru al familiei (tatăl, tatăl vitreg, un unchi, un bunic al copilului), sentimentele de dependență și ambivalență ale copilului legate de abuzator îi îngreunează și mai mult posibilitatea de a dezvălui adevărul.

HOTĂRÂREA DE A VORBI. Ezitarea în a dezvălui abuzul sexual este atât de puternică, încât mulți supraviețuitori ai abuzurilor sexuale nu vorbesc decât la vârstă adultă despre cele petrecute în copilăria lor. Comentariile care însoțesc relatările copiilor arată cât de dificil este pentru ei să se hotărască să vorbească despre abuz, iar studiile întăresc această constatare cu date cantitative.

CARACTERISTIC ABUZULUI SEXUAL. Este greu de demonstrat, nu lasă urme, în special dacă abuzatorul este un membru al familiei sau apropiat al victimei. Mai mult, face parte din strategiile sale să asigure menținerea secretului asupra abuzului sexual, prin manipulare seductivă, șantaj emoțional, amenințare.

FANTEZII. Copii nu inventează povești legate

de abuzul sexual. Se poate întâmpla ca, din teamă sau din loialitate față de abuzator, să nu spună adevărul legat de anumite circumstanțe sau de persoana abuzatorului. Asta nu înseamnă, însă, că mint în legătură cu abuzul însuși.

UN MEDIU NOU. Dacă cel care a abuzat un copil este un membru de familie, a locui împreună poate pune din nou victima în pericol. Adulții din jurul copilului vor trebui să-și asume responsabilitatea de a-i oferi un mediu în care agresorul nu mai are acces la copil. Acest lucru poate să însemne schimbări majore: despărțirea copilului de anumite persoane, schimbarea locuinței, chiar plasarea copilului (temporar sau pe termen lung) într-un mediu total nou, fără părinții lui. Cel mai indicat este ca adulții să-l pregătească pentru aceste schimbări.

TESTUL. Testul ADN-ului stabilește exact paternitatea copilului și poate servi drept probă incontestabilă în instanța de judecată. Costul pentru efectuarea acestui test este de 350-500 euro.

NU EXISTĂ „BENEVOL”. Nu poate fi vorba de o acțiune benevolă, atunci când e vorba de un minor, chiar dacă acesta a acceptat să întrețină relații sexuale cu abuzatorul.

PROCESUL

Mama victimei, complice cu abuzatorul?

Nici un membru al familiei Mariei nu a depus mărturie în favoarea victimei. Până și mama ei s-a solidarizat cu abuzatorul, susținând nevinovăția acestuia.

Dânsa pleda în fața judecătorului ca fiica ei să nu fie crezută, pentru că ea „inventează totul” și „are fantezii”. Ea a încercat să convingă instanța de comportamentul afectuos și ireproșabil al bărbatului față de fiicele vitrege. Mai mult, ea susținea că fiică-sa e îndrăgostită de soțul ei, este geloasă și acum se răzbuună.

Nici surorile sale nu au recunoscut că au fost martore la viol, deși Maria spunea că ele se aflau în cameră, în timp ce „părintele” abuza de ea în bucătărie sau baie.

Dificultăți în susținerea acuzației de viol

În instanța de judecată, s-a dovedit că probele anexate la dosarul Mariei au fost insuficiente pentru a demonstra violul și, mai ales, pentru a identifica autorul violului.

Probele aduse în susținerea acestei acuzații au fost câteva: declarațiile părții vătămate, mărturiile prietenei Mariei, declarațiile pedagogului din cadrul Direcției pentru protecția copilului (căruia mama fetei i-a destăinuit mai demult cine este tatăl copilului), și rezultatele expertizei pentru stabilirea paternității copilului Mariei.

Raportul final al expertizei (testul de afilieri) arăta că „e posibil ca X (tatăl vitreg) să fie tatăl copilului”. În opinia avocatei Mariei, acest „posibil” utilizat de experți i-a dat curaj inculpatului să susțină în continuare că acuzațiile Mariei sunt invenții și că el nu este tatăl acestui copil. Deși asemănarea fizică dintre copil și părintele său vorbește de la sine, această asemănare nu poate fi considerată drept probă. În consecință, instanța l-a absolvit de pedeapsă pentru anii de abuz asupra fiicei vitrege pe motiv de lipsă de probe. Totuși, acesta nu a scăpat nepedepsit: instanța l-a găsit vinovat de întreținere de relații sexuale cu o minoră pe ultimul caz de abuz sexual și bătaie, pe care l-a semnalat Maria la „Amicul”. Sentința l-a privat pe abuzator de trei ani de libertate. Este unul din cazurile rare în care abuzatorul va da socoteală pentru faptele sale.

O dată trecută de această etapă, Maria vrea să înceapă o viață nouă departe de familia sa. Ea intenționează să plece de acasă, pentru că întoarcerea tatălui vitreg în familie va fi, pentru ea, un real pericol.

Chiar dacă a avut loc actul justițiar și abuzatorul a fost tras la răspundere pentru infracțiunea săvârșită, crima s-a produs. Cum va putea Maria să-și ducă, singură, mai departe crucea suferinței, departe de familia sa? Va putea vreodată să se mai bucure de o dragoste sinceră sau inima ei va rămâne pentru totdeauna închisă în fața unor relații afectuoase, umane? Va putea ea să-și înfrângă frica de răzbunare din partea abuzatorului, când acesta va reveni la libertate? Ce viitor va avea copilul său? Care va fi relația cu mama și surorile sale care nu au susținut-o în sala de judecată? Sunt zeci de întrebări la care nu vom afla răspunsul.

Cazul Mariei este unul emblematic. El relevă că, în Republica Moldova, nu există un sistem de identificare și protecție a victimelor abuzului sexual. Nici o structură de stat nu este pregătită să abordeze și să intervină profesionist în asemenea cazuri. Abuzul sexual al minorilor nici măcar nu a ajuns încă în discuție publică. E timpul ca și statul să găsească răspuns la întrebările: Cum putem proteja copiii de abuzatorii sexuali? Cum putem interveni eficient ca să oprim abuzul în cazurile depistate și să contribuim la recuperarea copilului abuzat?

Lipsa de probe este principala cauză a clasării dosarelor de abuz sexual al minorilor

Cristina Filat este avocată la Baroul de avocați din sectorul Centru, Chișinău. Acum jumătate de an, Cristina a fost solicitată să apere în instanța de judecată cauza unei minore abuzate sexual. Istoria acestei fete este descrisă în paginile anterioare ale „Impact”-ului. „Istoria Mariei m-a șocat și am acceptat din start să fiu avocata ei. Însă când am văzut dosarul, mi-am dat seama că avem puține șanse să obținem pentru abuzator pedeapsa pe care o merită acesta...”, ne-a povestit Cristina. Sentința care s-a pronunțat pe acest caz a demonstrat că avocata a avut dreptate. Nu a fost vorba de o premoniție, ci de experiență.

- **Puține dosare penale pe cazuri de abuz sexual al minorilor ajung în instanță. Acestea „mor în fașă”, deoarece în timpul urmăririi penale se constată „lipsa de probe”.**

- **Este important ca Procuratura să nu se grăbească la efectuarea urmăririi penale și să adune probă cu probă, pentru ca sentința judiciară să nu fie în defavoarea victimei.**

- **Dacă abuzul nu este semnalat în scurt timp după ce a avut loc, trecerea timpului șterge urmele fizice. Astfel, se pierd probele care, în instanță, ar fi în favoarea victimei.**

-Cristina, cum te-ai simțit în calitate de apărător al unei minore abuzate sexual?

- Mi-a fost foarte greu. Lipsa probelor care ar susține acuzația de viol m-a făcut să mă simt neajutorată. Simțeam că nu pot să-i fiu de ajutor Mariei. De aceea, aș vrea să accentuez acest lucru în articolul pe care îl scrii: în cazul unui abuz sexual, victima nu trebuie să se lase dominată de frică, pentru că păstrarea tăcerii este în defavoarea sa. În situația în care copilul s-a destăinuit unui părinte, acesta trebuie să se adreseze imediat procuraturii. Maria a fost întrebată în instanță: de ce a tăcut cinci ani de zile? De ce nu s-a adresat poliției? Dar ea avea doar 13 ani, era un copil! Ea a reacționat adecvat: i-a spus mamei. În cazul acesta, mama trebuia să acționeze, în calitate de reprezentant legal al copilului său. Un copil nu știe ce înseamnă abuz, ce i se întâmplă, de fapt. Însă Maria a spus clar motivul tăcerii: i-a fost frică să facă această dezvăluire.

- Multe din dosarele intentate pe cazuri de abuz sexual săvârșit împotriva minorilor au fost clasate sau sentința instanței de judecată a fost favorabilă abuzatorului. Motivul invocat în ambele cazuri: lipsa de probe. De ce lipsesc aceste probe?

- Dacă abuzul nu este semnalat în scurt timp după ce a avut loc, trecerea timpului șterge urmele fizice. Astfel, se pierd probele care, în instanță, ar fi în favoarea victimei. În cazul unui viol, în termen de trei-cinci zile poate fi efectuată o expertiză medico-legală, care ar constata deflorarea și ar stabili identitatea autorului violului în baza testului de spermă. În cazul Mariei, abuzatorul neagă violul și paternitatea copilului, pentru că nu există aceste probe în dosar. El a înțeles că acel „probabil” din raportul expertizei pri-

vind paternitatea copilului nu este o probă incontestabilă și, deci, el spera să scape de această acuzație. El recunoaște doar că a lovit-o, dar explicația este alta: Maria nu venea la timp acasă, ieșea la întâlniri cu băieții, iar bătaia era „educațională”.

Este important ca Procuratura să nu se grăbească la efectuarea urmăririi penale și să adune probă cu probă, pentru ca sentința judiciară să nu fie în defavoarea victimei. În cazul Mariei, dosarul a fost insuficient pregătit, au lipsit multe probe pe care le-am adus pe parcursul desfășurării ședințelor.

Pe cazurile de abuz sexual al minorilor trebuie să pledeze avocați care au o pregătire specializată în acest domeniu. De asemenea, trebuie să existe și judecători specializați, care au urmat anumite cursuri. Cazul unui copil este mult mai delicat decât al unui matur.

- Cum s-a prezentat mama fetei în instanță?

- Cel mai grav lucru este că mama Mariei știa cine este tatăl copilului, dar a tăcut. Maria a rupt tăcerea după ce a născut, însă rezultatul a fost că mama venea împreună cu soțul la maternitate... În cazul clientei mele, mama i-a făcut mult rău ascunzând fapta soțului său și ignorând viața și trăirile emoționale ale copilului ei. Sunt sigură că Maria va fi marcată pentru toată viața de cele ce i s-au întâmplat.

- Dar cât de greu atârână în cântarul lui Themis declarațiile Mariei și ale martorilor?

- Instanța de judecată se uită la probe, nu la declarațiile părții vătămate. O probă incontestabilă asupra paternității copilului ar fi fost testul ADN, care costă circa 400 de euro, pe care urma să-i plătească solicitantul testului. De unde să ia acești bani Maria?

- Cum ai fi procedat în cazul în care violatorul ar fi primit o pedeapsă blândă, de exemplu o amendă?

- Dacă sentința ar fi fost total în defavoarea noastră, aș fi făcut o contestație, chiar dacă clienta mea nu ar fi dorit acest lucru. E o procedură de lungă durată și nu fiecare rezistă. Revenirea la o experiență traumatizantă, la fiecare ședință de judecată, produce multă suferință victimei. În calitate de avocat al Mariei, am dreptul la recurs și, dacă va fi cazul, vom ajunge și la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului. Sentința nu este definitivă, acuzatul are drept de apel, pe care îl poate face în timp de 15 zile.

- Instanța i-a absolvit pe abuzator de pedeapsa pentru viol, în urma căruia a rezultat copilul. Putem spune că Maria a fost victimizată pentru a doua oară?

- Desigur. Ea se poate dezamăgi în justiție, la fel și

prieteni și colegii ei. De altfel, rudele tatălui vitreg și chiar mama ei au încercat să o convingă să-și retragă cererea din instanță, pentru că „totul e în zadar”. Înainte de una dintre ultimele ședințe, Mariei i s-au propus bani, însă ea a spus că va merge până la capăt. Maria a făcut acest pas, aducând dovezi prin intermediul martorilor. Declarații a depus și pedagogul Direcției pentru protecția copilului a Primăriei Chișinău, în fața căruia mama victimei a recunoscut cine este tatăl copilului. Asta s-a întâmplat recent, în 2005. În instanță, însă, mama Mariei a negat totul, spunând că nu a discutat niciodată cu acest pedagog.

- Pentru a nu traumatiza copilul cu întrebări indiscrete în sala de judecată sau chiar în timpul urmăririi penale, nu ar fi mai indicat să discute cu el psihologii? Constatările psihologului privind săvârșirea abuzului sexual ar putea avea greutate într-un dosar penal?

- Ce să mai vorbim despre psiholog, când instanța nu a admis total nici măcar demersul avocatului, absolut întemeiat!? Justiția noastră nu abordează abuzul sexual al minorilor ca în străinătate, ci mult mai superficial. După prima ședință în care am văzut că mama a adoptat poziția acuzatului, am făcut un demers către judecător prin care am cerut ca mama Mariei să nu fie recunoscută ca reprezentatul ei legal, deoarece aceasta nu apără nicidecum interesele fiicei sale. Potrivit legii, un minor poate fi reprezentat fie de părinți, fie de un reprezentant al Direcției pentru protecția copilului. Demersul meu a fost admis parțial, mama victimei fiind menținută ca reprezentant legal.

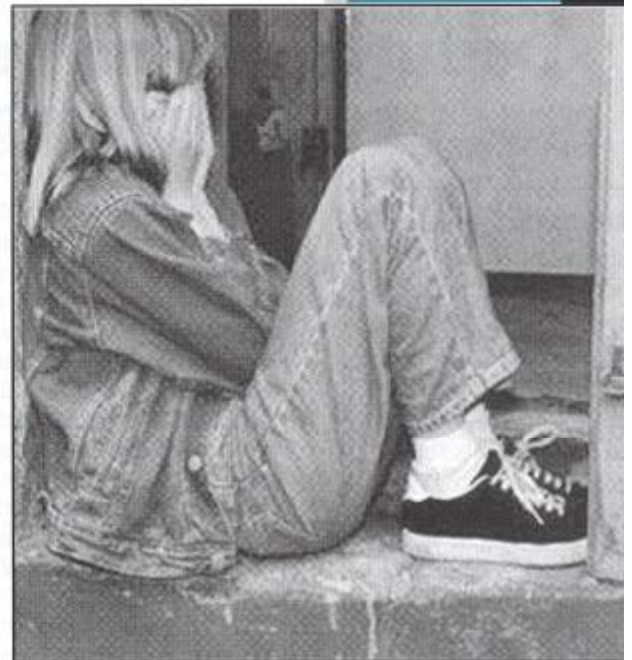
În ceea ce privește implicarea specialiștilor psihologi, cred că și procuratura, și instanța de judecată trebuie să apeleze la serviciile lor atunci când trebuie să discute cu copilul abuzat sexual. Cum poți să-l întrebi pe un copil în ședința de judecată detalii despre modul în care s-a săvârșit violul? În general, în sala de judecată se insinuează faptul că copilul are fantezii. La acest tertip a recurs și mama Mariei.

- Cristina, cunoști cazuri de abuz sexual al minorilor care nici măcar nu au ajuns în instanță? Din ce motiv abuzatorul nu a ajuns să fie tras la răspundere?

- Am cunoscut două cazuri pe care nu s-a intentat dosar penal, din lipsă de probe. În ambele situații, era acuzat de viol tatăl vitreg, iar familiile victimelor făceau parte din categoria celor defavorizate. De altfel, în 90 la sută din cazurile de incest au loc în asemenea familii. Într-un caz, la poliție s-a adresat mama, însă copilul a refuzat să recunoască abuzul. Copilul fusese sedus de abuzator. În cazul în care victima are mai mult de 10 ani, declarațiile sale sunt valide pentru instanța de judecată. Astfel, nu a existat bază legală ca să se intenteze un dosar penal.

- Cum va decurge viața de mai departe în familia Mariei?

- A doua victimă din această familie ar putea fi sora ei. Chiar Maria mi-a mărturisit că, de când s-a adresat la Procuratură, se ceartă foarte mult cu sora mai mică, care îi ține apărarea tatălui vitreg. Mi-a spus că, până atunci, erau în alte relații. Tatăl vitreg a și amenințat-o că, dacă anunță poliția, va abuza surorile ei, apoi la cealaltă. Nefiind pedepsit pe măsura faptelor sale, cred că e mare probabilitatea ca amenințările sale să se împlinescă. I-a mai spus clientei mele că, „ai să vezi, mie o să-mi dea drumul la libertate, iar ție o să-ți pară rău”... Maria e foarte

neajutorată acum. Dacă statul nu o ajută, atunci cine sunt sigură că abuzul Mariei putea fi evitat, dacă această familie defavorizată avea să fie ținută sub observație, mai ales că e vorba de trei copii minori, toate fete, aflate în grija unui tată vitreg.

- Cristina, ce crezi că ar fi necesar să se realizeze ca să fie prevenite abuzurile sexuale ale minorilor?

- Ar trebuie să funcționeze legi care să apere copiii de abuzuri. Și să existe cât mai multe centre care să se ocupe de aceste cazuri. Dacă prietena Mariei nu avea să-i spună de existența „Amicului”, drama putea continua. Puțini au curajul să meargă direct la poliție. Cred că este nevoie să se discute mai mult cu copiii despre posibilele pericole. Acest lucru trebuie să-l facă psihologii. Și ar fi bine ca informația despre centrele respective să fie difuzată cât mai des la radio și TV. Copiii trebuie să știe cui și unde să se adreseze în caz de pericol și atunci când nu au suport necesar în familie.

Copiii trebuie să știe cui și unde să se adreseze în caz de pericol și atunci când nu au suportul necesar în familie.

Codul Penal nu califică molestarea sexuală drept infracțiune

EDUCAȚIA PREVENTIVĂ

constă într-un set de reguli de baza al căror scop este evitarea situațiilor cotidiene ce pot conduce la un posibil abuz. Copilul este ajutat să însușească strategii comportamentale pentru a se proteja de trăiri neplăcute, pentru a distinge între mângăierile firești și cele nepotrivite, ce să accepte și ce să refuze, și cum anume să facă acest lucru.

Minorul trebuie ajutat să învețe să recunoască oamenii în care poate să aibă sau nu încredere, să comunice despre experiențele neplăcute sau traumatizante pe care le-a trăit, să știe cui să se adreseze într-o situație periculoasă. Orice copil are nevoie de informații clare, care să-l ajute să fie mai puțin vulnerabil și să știe cum să reacționeze în cazuri-limită

VULNERABILITATE.

Examinând comportamentul maturilor, vom constata cât de des aceștia subliniază neputința copilului. Prin urmare, schimbarea comportamentului adultului este în stare să reducă dependența copilului și să-l determine să-și folosească propriile capacități pentru a preveni orice atac. Mărind independența copiilor, reducem reputința lor și nu o perpetuăm. Acest lucru este foarte important pentru că nu tot timpul părinții se află lângă copii lor.

O asistentă socială din Franța a fost chemată în fața instanței, fiind acuzată de tănuirea infracțiunii de abuz sexual al unui minor. Acest caz a fost comentat pe larg de presa franceză și a trezit discuții publice. Unele voci au deculpabilizat complet asistenta care, potrivit declarațiilor sale, nu a intenționat să tănuiască abuzul, ci doar a așteptat să primească acordul copilului abuzat de a anunța poliția asupra cazului său. Copilul ceruse confidențialitate, în schimbul căreia a dezvăluit abuzul.

Alte voci au fost de acord că, mai presus de toate, este legea care obligă comunicarea abuzului imediat cum s-a aflat despre acesta.

Acest exemplu din îndepărtata Franță pune și mai bine în evidență problemele din domeniul protecției sociale privind intervenția și asistența minorilor-victime ale abuzului sexual din Republica Moldova. O scurtă trecere în revistă a câtorva lacune din legislație, făcută de juristul **Tatiana Cătană, specialist principal la Centrul de prevenire a traficului de femei**, indică faptul că, la moment, avem un sistem de protecție subdezvoltat, ce trebuie să facă eforturi concrete pentru a se racorda la standardele europene.

Imposibilitatea de a plasa copilul într-un mediu securizant

Un principiu de bază al lucrului cu copiii abuzați sexual este asigurarea protecției copilului, prin căutarea unui loc care să-i ofere siguranță fizică și psihologică.

În țările cu un sistem evoluat de protecție a copiilor este suficient ca un vecin să comunice la telefon că în familia X se săvârșește un abuz asupra copilului și, în mai puțin de o oră, la fața locului se deplasează o echipă de asistenți sociali. Aceștia iau copilul și nu-l întorc în familie până nu se clarifică situația.

În Republica Moldova, practica luării copilului din familie este extrem de rară, aproape inexistentă. După denunțarea unui abuz în familie, copilul rămâne în continuare în același mediu cu abuzatorul. Îndepărtarea temporară a acestuia din mediu abuziv este impracticabilă din mai multe considerente.

Din discuțiile cu funcționarii Direcției pentru protecția drepturilor copilului

a Primăriei Chișinău, știm că ei aplică foarte rar acest articol, pentru că nu există un sistem de stat care să susțină executarea lui.

Codul Familiei din R. Moldova, art.71, indică situația în care un copil poate fi luat din familie fără ca părinții acestuia să fie decăzuți din drepturile părintești. Conform art. 71, această decizie o poate lua autoritatea tutelară, dar numai în cazuri excepționale, când există un pericol iminent pentru viața și sănătatea copilului.

Unde să plaseze asistentul social copilul luat din familie? – este o altă întrebare care dă mari bătăi de cap celor care se ocupă de cazurile de acest gen. În al doilea rând, semnalară abuzului la Procuratură nu înseamnă că, în mod automat, respectiva instituție va declanșa urmărirea penală pe cazul respectiv. Din practică, cunoaștem că este foarte posibil să se considere că sunt probe insuficiente pentru a incrimina acțiunile cuiva.

Altă dificultate este procedura greoaie de obținere a unei decizii judecătorești. Numai procedura numirii de către președintele instanței a unui judecător care să examineze cazul durează cinci zile! Până se ajunge la chemarea părților în instanță, părinții conving copilul că totul va fi bine și, în consecință, copilul nu mai recunoaște în instanță abuzul. Astfel, încep ambiguitățile.

Această practică devine aproape imposibil de a fi aplicată, dacă ținem cont de un alt articol din Codul Familiei, care prevede dreptul părinților de a cere înapoierea copilului lor de oriunde s-ar afla, dacă nu există o hotărâre a instanței de judecată.

Astfel, asistentul social nu are, de facto, o pârghie legală în susținerea deciziei de luare temporară a copilului din familie.

Nu există mecanisme care ar proba molestarea copilului

Molestarea sexuală a copilului este foarte greu de dovedit pentru că lipsesc mecanismele de probare a acestei infracțiuni. Nu vom găsi în legislația națională vreo definiție a molestării sexuale, nici măcar în Codul Penal. Singurul articol care se referă la abuzul sexual al minorilor ține de constrângerea la raporturi sexuale („Constrângerea unei persoane la raporturi sexuale, homosexualism, lesbianism sau săvârșirea altor acțiuni cu caracter sexual, prin șantaj sau

profitând de dependența materială, de serviciu sau de altă natură a victimei"). În cazul dat, este tratat ca infracțiune doar un raport sexual forțat, nu și molestarea. Codul Penal nu prezintă o diferențiere a formelor de abuz sexual.

În consecință, poliția moldovenească nu tratează molestarea ca pe o infracțiune. Ce pedeapsă i se cuvine unui profesor care a molestat un elev? Sau cum va fi pedepsit un adult care a efectuat acțiuni perverse în fața unui copil sau l-a pipăit în locuri intime?

Atentarea la intimitate afectează, în plan psihologic, copilul, însă legea nu indică expres că și aceste forme ale abuzului se pedepsesc. Întâmpină dificultăți și colectarea probelor care ar dovedi infracțiunea de molestare a minorului. Până la urmă, în multe din aceste cazuri urmărirea penală încetează în scurt timp după semnalaarea cazului, iar copilul este făcut mincinos, prin utilizarea sintagmei „faptele nu s-au adevărit”. Copilul nu este crezut.

Neimplicarea psihologilor

În puține cazuri este aplicată interogarea copilului de către un psiholog. Nu orice copil molestată sexual poate rezista unui interviu, efectuat de un polițist sau un procuror care, de altfel, nu se sinchisesc să pună întrebări de genul: „cum a făcut? dar cum anume?” etc., etc.

Nu trebuie să ne supraapreciem și să credem că noi putem orice, chiar și să discutăm cu un copil mic. Trebuie să acceptăm situația că un copil molestată ar putea da mai multe și mai utile informații unui specialist care lucrează permanent cu copiii, care apelează la metode clasice, fundamentate științific și, deci, veridice. Un copil interviuat brutal se închide în sine. Care procuror a apelat la serviciile psihologului pentru a-l implica în interviuarea copilului? Cu siguranță, în nici un dosar clasat, intentat pe caz de abuz sexual al minorilor, nu veți descoperi vreo solicitare a procurorului sau polițistului pentru consultația minorului de către un psiholog. În unele cazuri, se solicită efectuarea unei expertize psihiatrice, care oferă informații privind sănătatea psihică, date despre dezvoltarea copilului. Toate acestea, însă, nu clarifică situația.

Probele în instanță

În instanță, toate dovezile au importanță dacă acestea colaborează între ele. O probă nu poate avea valoare de una sigură. O probă indirectă devine credibilă în momentul în care se corelează cu altă probă, directă sau tot indirectă.

În mod normal, în cazul în care în dosar există declarațiile unui copil despre abuz, depozițiile martorilor și, la acestea, mai sunt aduse și alte dovezi indirecte care ar indica

un abuz sexual, fiecare probă din acestea devine mai valoroasă și mai credibilă.

Responsabilitatea organelor tutelare și a asistentului social

Există tendința de a nu comunica poliției un caz de abuz sexual al copilului de către persoanele obligate de lege să facă acest lucru. Conform regulamentelor internaționale, asistentul social trebuie să comunice poliției despre un caz de abuz identificat în termen de 24 de ore. În Codul Familiei din Republica Moldova, acest lucru nu e scris clar. Dar nu numai Codul Familiei, ci și alte acte legislative trebuie să conțină prevederi care să indice perioada în care organele tutelare și asistenții sociali sunt obligați să comunice abuzul, în caz contrar poartă răspundere pentru necomunicarea la timp a acestuia.

Este nevoie să funcționeze o Lege a asistentului social sau un regulament al organelor de tutelă, unde să fie specificată această responsabilitate.

La fel, pot fi responsabilizați medicii de la urgență și cei de familie. Copiii sunt examinați de medic cu regularitate, fie la grădiniță, fie la școală sau la spital, când se îmbolnăvesc. Dacă medicul presupune că un copil a fost abuzat fizic sau sexual, el trebuie să comunice imediat despre acest lucru organelor tutelare sau poliției. În câte cazuri, însă, medicii care au examinat copiii cu lozuni corporale au trecut în cartea medicală „a căzut jos” sau „s-a lovit”, evitând să scrie adevărul? Stabilirea diferenței dintre o lovitură și urmele unui abuz stă în puterea oricărui doctor.

Ce poate face societatea civilă?

Organizațiile neguvernamentale trebuie să lase frustrarea la o parte, atunci când văd că nu există - încă - o colaborare fructuoasă cu structurile de stat sau când sunt dezamăgite de sentințele din instanța de judecată. Ceea ce ar trebui să facă e să bată în permanentă clopotele, să lucreze mult asupra prevenirii abuzului, să insiste ca organele de drept să accepte că există așa situații și să ia măsuri. Până la urmă, asta și facem: insistăm permanent. Atunci când organele de drept spun: „Faptele nu s-au adevărit”, noi spunem: „Ba există un abuz, căutați probe”.

Implicarea societății civile este una din cele mai importate pârghii în identificarea abuzului sexual. Cei care știu despre un abuz asupra unui copil nu trebuie să tacă. În cadrul fiecărui comisariat de poliție există telefonul 902, iar persoana care a sesizat abuzul poate să-și păstreze anonimatul. Există și modalitatea de a expedia o scrisoare la Direcția pentru protecția drepturilor copilului. Despre abuzul sexual al minorilor trebuie să se vorbească foarte mult, să se dezvolte subiectul, ca lumea să fie informată.

MAMA, ca persoană de sprijin. Potrivit rezultatelor unui studiu făcut de Denise Pintello și Susan Zuravin, capacitatea mamei de a oferi suport copilului abuzat este afectată de relația dintre mamă și abuzator. Este mai ușor pentru mamă să-și sprijine copilul după dezbăuirea unui abuz sexual, dacă abuzatorul nu este și partenerul ei sexual. În caz contrar, aceasta se trezește în mijlocul unui conflict de loialitate, fiind în situația să aleagă între copil și partener. Pe de altă parte, aceste femei, fiind cuprinse de sentimente de vinovăție, doliu, eșec în rolul de mamă, pot fi incapabile să depășească toate aceste sentimente. Astfel, crește probabilitatea să recurgă la negare, retrăgând suportul lor emoțional pentru copil. Potrivit aceluiași studiu, comportamentul sexual al copilului este mai greu acceptat de mame, care pot să-l considere cauza, dar nu conștientă abuzului suferit. Concluzia celor doi specialiști: munca cu părinții de sprijin este un punct cheie în recuperarea copilului abuzat.

CONSECINȚE.

Majoritatea fetelor care au fost abuzate în familie nimeresc apoi în trafic. Ele nu au aptitudini de a se apăra singure. Când creează familii, acestea sunt cu multe probleme sociale. Există și tendința ca un copil abuzat să devină un adult-abuzator, însă nu e o regulă.

Efectele traumatizante ale abuzului sexual

Una dintre cele mai grave forme de abuz exercitat asupra unui copil, cu efecte greu de prevăzut și pentru specialiști, este abuzul sexual. Victimele acestui tip de abuz suferă complexe conflicte emoționale, care persistă în timp și declanșează noi probleme psihice și fizice.

Victor, un băiat de cinci ani din Chișinău, a fost victima unui abuz sexual săvârșit de cinci minori, cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani. Într-o zi, el a ieșit în stradă să se joace cu copiii din vecinătate, mai mari decât el. Aceștia l-au luat în pădure unde l-au violat pe rând, într-un joc pervers. Surprinzător este faptul că inițiatorul acestui abuz este un copil de numai 13 ani, care a și creat scenariul violului, inspirat parcă de un film horror.

Efectele acestei experiențe traumatizante nu au întârziat să apară, atât în plan emoțional, cât și fizic. Victor face crize epileptice, a devenit mai impulsiv și chiar agresiv atunci când își amintește de cazul din pădure. Comportamentul copilului a suferit și alte schimbări: deși are o vârstă fragedă, Victor parcurge perioade de depresii, a devenit introvertit, incapabil să stabilească noi contacte cu copiii de vârsta lui. Copilul riscă să dezvolte un comportament deviant.

Asistenții sociali de la „Amicul” încearcă să-i convingă pe părinții lui Victor de necesitatea efectuării unui tratament special împotriva acceselor epileptice, deoarece există riscul ca focarul epileptic din creierul copilului să se transforme în patologie cronică.

Dosarele penale, intentate celor cinci minori, au fost transmise de către procurori în instanța de judecată. Ținând cont de vârsta abuzatorilor, pedeapsa lor va fi una mai puțin aspră.

Consecințele abuzului sexual diferă în funcție de vârsta copilului.

Vârsta sugarului

La vârsta sugarului, singurele semne ale abuzurilor pot fi: rămânerea în urmă ca dezvoltare fizică, fără o cauză organică, respectiv întârziere la nivelul dezvoltării motricității.

Perioada antepreșcolară (1-3 ani)

Atenția crescută asociată cu teamă, retragere sau agitație la vederea părților/organelor genitale; masturbare frecventă, compulsivă; atingerea părților intime ale altora, comportament sexualizat sau cunoștințe despre sexualitate necorespunzătoare vârstei.

Perioada preșcolară (3-6 ani)

Stimă de sine redusă, sentimente de rușine și vinovăție, neîncredere și teamă față de bărbați/ femei sau de anumite locuri din casă ori din afara casei. În anumite cazuri se remarcă comportamentul sexualizat al copilului, masturbare intensă, jocuri cu tematică sexuală cu alți copii sau cu păpuși și cunoștințe despre sexualitate ne-

corespunzătoare vârstei. Relațiile cu cei de aceeași vârstă se limitează din cauza nevoii de a păstra secretul.

Perioada școlară (6-12 ani)

Unul din efectele cele mai dăunătoare ale abuzului sexual îl constituie sentimentul de trădare, ceea ce duce la pierderea încrederii în adulți. Acest sentiment de trădare poate cauza ostilitate, evitarea relațiilor apropiate, comportamente manipulative, crize de furie, stări disociative, fugă de acasă, fobii și tulburări de somn. Copilul abuzat sexual se poate angaja în comportamente sexuale - masturbare, manipulare genitală, atinge și atrage alți copii în astfel de jocuri, acordă atenție crescută părților intime proprii și ale altor persoane, urmărește cu interes scenele sexuale din filme, caută experiențe sexuale noi etc.

Vârsta adolescenței (12-18 ani)

Consecințele abuzului sexual pot fi împărțite în patru categorii:

a. **Sexualitatea traumatică** se manifestă prin aversivitate față de actul sexual, supraevaluarea sexualității sau probleme de identitate sexuală. Evitarea actului sexual este la fel de probabilă ca și hipersexualitatea. Crește riscul bolilor cu transmitere sexuală, a sarcinilor nedorite, a schimbării frecvente a partenerilor sexuali și a revictimizării sexuale.

b. **Stigmatizarea:** stima de sine este scăzută și persoana este copleșită de sentimente de vinovăție, legate de abuzul însuși și de dezvoltarea eventuală a acestuia. Sunt frecvente comportamente autodistructive, de la automutilări și tendințe suicidale până la comportamente de risc extrem, comportamente provocatoare pentru a atrage pedeapsa.

c. **Trădarea:** poate avea efectele cele mai distrugătoare, de la evitarea contactelor umane până la comportamente manipulative sau implicarea în relații de exploatare cu riscul de a retrăi trauma.

d. **Lipsa de putere/neaajutorare:** poate duce la încercarea dobândirii controlului prin identificarea cu abuzatorul. Pot apărea comportamente agresive, chiar antisociale, comportamente de evadare, tulburări de somn și alimentație, fobii.

Gravitatea consecințelor abuzului sexual asupra copiilor variază în funcție de:

- Vârsta și personalitatea copilului;
- Relația copilului cu abuzatorul: cu cât este o relație mai apropiată, cu atât consecințele vor fi mai grave;
- Durata abuzului: cu cât durează mai mult, cu atât efectele vor fi mai grave.

Portretul abuzatorului

Agresorii sexuali provin din toate nivelurile societății. Ei sunt oameni obișnuiți, cu un comportament de multe ori exemplar, și nu niște monștri, cum am fi tentați să credem. Violatorul și cel care comite acte de molestare a copilor este descris psihologic, juridic și medical ca o persoană cu tulburări mintale, periculoasă din punct de vedere social. Comportamentul violatorilor este caracterizat ca fiind cauzat de o tulburare de personalitate, care îi determină să dezvolte un comportament antisocial. Abuzatorul este deseori exhibiționist, fetișist, prezintă lipsă de încredere în sine și este discret din punct de vedere social. Colegii îl descriu deseori ca fiind liniștit, timid, un lucrător de încredere. Din punct de vedere intelectual este normal, dar are o accentuată lipsă de încredere în sine.

Pedofilul

Pedofilii nu au nici o remușcare după săvârșirea abuzurilor

Pedofilul este un individ cu tulburări mintale, imatur din punct de vedere psihosexual. Conform statisticilor internaționale, 80 la sută dintre aceștia au sub 35 de ani și doar 1-2 la sută - peste 50 de ani.

Pedofilii cu vârste cuprinse între 20 și 30 de ani își motivează acțiunile cu insatisfacțiile din cadrul căsătoriei. Indivizii care molestează copii pot proveni din rândul delincvenților, dar pot fi și membri marcanți ai comunității. În majoritatea cazurilor, copilul cunoaște agresorul și are încredere în el. Pedofilii care au avut și relații heterosexuale, au fost nesatisfăcuți de acestea. Cei considerați cronici sunt mai impulsivi, manifestând tulburări psihosomatice. Mulți dintre pedofili și violatori au severe disfuncții psihosexuale, care se manifestă în cursul agresivității. Atacatorul poate prezenta o erecție inadecvată, ejaculare precoce sau tardivă, impotența. Agresorii sexuali sunt caracterizați deseori ca prizonieri "model" în cursul încarcerării lor, dar lucrurile se schimbă radical când sunt puși în libertate: pretențiile sexuale nesatisfăcute le provoacă disfuncții psihosexuale.

Din punct de vedere psihologic, pedofilul este un subiect care refuză lumea adulților. El rămâne întotdeauna un copil și nu se simte bine decât în mijlocul semenilor săi. În jumătate dintre cazuri, a fost în copilărie victima incestului, a violului, sau a trăit o copilărie tulburată. El caută locurile în care există mulți copii: școli, tabere, piețe publice. Unii pedofili aleg să se căsătorească cu femei care au copii de vârste mici. De multe ori pedofilul alege o profesie care îl pune în contact cu copii: învățător, educator, medic, preot. Nu toți pedofilii sunt infractori. Ei nu au nici o remușcare după săvârșirea abuzurilor, unica lor problemă este să se salveze de o societate nedreaptă din punctul lor de vedere, care îi persecută. Pedofilii care îșiucid prada o fac pentru a scăpa de riscul de a fi prinși. Cei mai mulți dintre ei nu

recunosc că sunt bolnavi și nu rezistă impulsului care îi împinge să pomească la vânatoare, adesea în urma unei frustrări suferite în lumca adulților. Pedofilul este o ființă organizată, antrenantă, îndemănatecă.

Abuzatorii agresivi și brutali manifestă depresie, halucinații sau simptome paranoide. Agresorii sexuali se vindecă rar, și cei mai mulți dintre ei rămân nedescoperiți de către autorități.

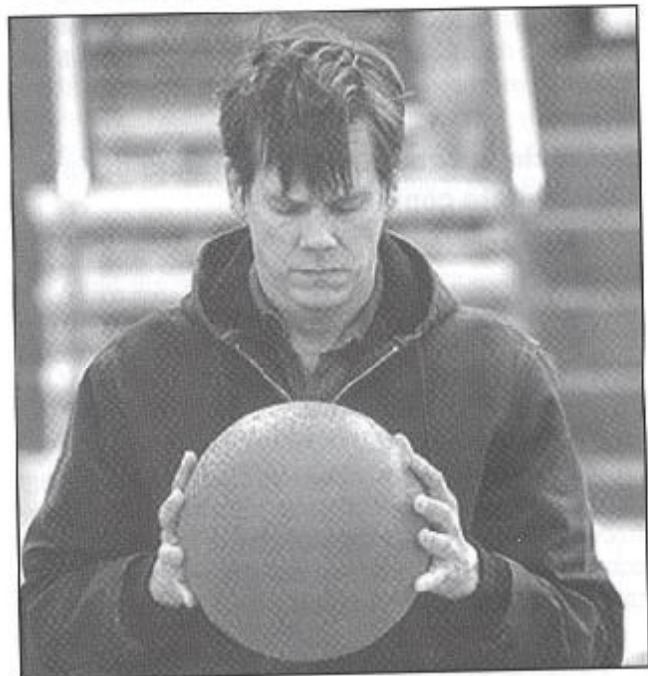
Autorul incestului

Agresorul are o masca socială care îi induce în eroare pe cei din jur.

În timp ce violul și molestarea reprezintă disfuncții ale comunității, incestul este o problemă care apare din cauza disfuncțiilor intrafamiliale.

Incestul mamă-fiu este mai rar întâlnit. Potrivit experților, în cele mai multe dintre cazuri, autorul este un individ care provine din clase sociale vulnerabile. Acest lucru nu înseamnă că incestul nu se produce și în familiile aparent favorizate din punct de vedere social, acolo unde tăcerea și teama de scandal joacă un rol decisiv, iar abuzurile nu sunt raportate. Nu există un profil tipic rigid al agresorului și, deși frecvent este pus accentul asupra existenței unui tată tiranic și alcoolic în această ipostază, agresorul are o masca socială care îi induce în eroare pe cei din jur.

În timp ce violul și molestarea reprezintă disfuncții ale comunității, incestul este o problemă care apare din cauza disfuncțiilor intrafamiliale.

Portretul victimei

Orice minor poate deveni victimă a abuzului sexual. Toate victimele abuzului sexual suferă o traumă semnificativă care poate fi vindecată doar prin intervenția psihologilor, administrarea unui tratament medical adecvat și prin intervenția autorităților legale.

Victimele incestului

Modificările psihologice ale victimei sunt adânci și necesită tratament psihologic pe termen lung. Deseori, dezgustul față de cel care a comis abuzul este însoțit de un sentiment de frică intensă. Victimele incestului pot prezenta isterie, fobii, tentative de suicid, comportament psihotic. Ajunse la vârsta maturității, ele devin depresive și anxioase. Victimele incestului trebuie tratate cu mare atenție și cu implicarea întregii familii în terapie, pentru a preveni orice disfuncții ulterioare.

Victimele unui viol se prezintă, de obicei, imediat după incident, în timp ce cele care au fost molestate sau supuse unui incest sunt identificate uneori după luni sau chiar ani de la comiterea abuzului.

Victimele abuzului sexual

Victimele abuzului sexual suferă multiple conflicte emoționale. Victimele tinere prezintă semne somatice, ca tensiune musculo-scheletală, instabilitate gastrointestinală cu diaree, dismenoree, vaginită, cefalee și anorexie. Din punct de vedere emoțional, prezintă o teamă intensă, sentiment de umilință, jenă, vină și depresie. Când există predispoziție, se poate ajunge la isterie și psihoză. În cursul fazei lungi de reorganizare, victimele prezintă o intensă activitate motorie, coșmaruri repetitive și depresie. Este necesară intervenția specialiștilor, suport pentru a minimaliza consecințele aceste probleme. O altă preocupare a victimelor este posibilitatea apariției unei sarcini sau contactării unei boli venerice. Majoritatea

victimelor unei agresiuni sexuale vor suferi de o criză emoțională după agresiune. Este necesară o intervenție imediată pentru înlăturarea stresului puternic și pentru identificarea victimelor care pot prezenta dificultăți emoționale. Victimele trebuie convinse că erau perfect normale înainte de agresiune.

Victimele cu vârsta de sub 5 ani pot prezenta regresii în dezvoltare, relații inadecvate și coșmaruri repetate. Părinții acestor copii trebuie necesită consiliere și instruire speciale. Un mediu familial cald poate readuce copilul la normalitate.

Victimele de vârstă școlară prezintă modificări fizice și emoționale care sunt consecința incapacității lor de a face față stresului situațional. Pot prezenta scăderi ale performanțelor școlare, depresie, insomnie, anxietate, frică și chiar isterie. Unii copii fug de acasă.

Simptomele psihologice ale abuzului sexual

Este dificil de descoperit un copil abuzat sexual prin intermediul testelor psihologice. Asupra fiecărui copil, efectele sunt particulare, simptomele depinzând de vârsta lui, de gradul de apropiere relațională față de agentul abuzator, de forța lui, de locul de desfășurare a evenimentului, de frecvența situațiilor abuzive.

Trăiri emoționale inevitabile sunt sentimentul de culpabilitate, responsabilitate tensionantă de păstrare a secretului, frica, pedeapsa, degradarea imaginii de sine, sentimentul de murdărire corporală, teama de deteriorarea sexuală și a reproducerii, ostilitate, furie,

depresie, eventual tendințe suicidare. Sunt posibile unele manifestări comportamentale exagerate, cum ar fi ostilitate sau agresiune față de alte persoane, pierderea deprinderilor sociale, letargie, nepăsare față de sine, tendința de confesare (la fete) sau ascunderea cu obstinație a secretului dureros, atitudine protectoare față de părinți.

În cazul în care trauma este repetată și presupune un grad crescut de violență, agresiune, modalitatea de adaptare a copilului este disocierea, care reprezintă un mecanism de apărare obișnuit, natural.

Experiența CNPAC-ului în identificarea și prevenirea abuzului sexual

Adrian Fleștor,
psiholog la Centrul „Amicul”,
CNPAC

Conform specialiștilor de la Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii din Chișinău (CNPAC), abuzul sexual față de minori reprezintă un subiect pe care majoritatea adulților evită să-l discute și despre care se știe, în general, foarte puțin. Lipsa de informare creează impedimente în identificarea, rezolvarea și prevenirea cazurilor de abuz sexual față de copii.

Cum identificăm abuzul sexual?

Persoanele care se află mai mult timp în preajma copiilor (profesorii, părinții) pot observa mai ușor anumite schimbări de comportament al acestora și, astfel, ar putea identifica abuzul sexual al minorilor.

În funcție de vârstă, simptomele abuzului se manifestă în mod diferit. Un copil de până la 5 ani își exteriorizează mai greu sentimentele, în timp ce un elev din clasele primare verbalizează mai ușor experiența trăită.

În ambele cazuri, însă, persistă schimbări în comportament. În cazul abuzului sexual asupra unui copil de până la 5 ani, simptomele se manifestă mai mult la nivel somatic, prin dureri abdominale, constipații, somn agitat, vorbire în somn. Și chiar dacă un copil nu vorbește despre trauma sa, părintele poate depista ușor abuzul sexual.

În cazul unui comportament agresiv sau ieșit din comun al unui copil, ar fi bine ca educatorul să nu treacă cu vederea aceste schimbări comportamentale și să țină în continuare sub observație manifestările copilului în mediul său.

Când victime ale abuzului sexual sunt adolescenții, reacțiilor lor sunt diferite. Din experiența Centrului „Amicul”, unii adolescenți vin singuri și cer ajutorul specialiștilor de aici. Alții, însă, aleg să nu vorbească nimănui despre experiența trăită. Un caz de acest fel poate fi depistat doar atunci când adolescentul intră în vizorul unui specialist sau a unui pedagog mai atent, care nu dă totul pe seama crizei de vârstă și încearcă, delicat și cu răbdare, să obțină răspunsuri.

Cine semnalează cazurile de abuz sexual al minorilor?

La „Amicul” parvin multe cazuri sesizate de părinți, de obicei când victimele sunt de vârstă preșcolară. Mai ales mamele sunt cele care se adresează pentru ajutor. După ce se asigură de faptul că va fi respectat anonimatul și se va interveni cu discreție, acestea acceptă să colaboreze cu personalul de aici, aducându-și copilul pentru consilie-

re și terapie. La „Amicul” nu a parvenit nici o sesizare de abuz sexual făcută de tați.

În cazul elevilor și adolescenților, sesizările sunt făcute mai frecvent de cineva din afara familiei, de la școală sau de la poliție. Profesorii, colegii, vecinii, reprezentanții ai altor structuri neguvernamentale și ai poliției sunt cei care sesizează cel mai frecvent cazurile de abuz sexual al minorilor. De cele mai multe ori, aceștia pun la dispoziția asistenților sociali datele lor de contact și acceptă să colaboreze în vederea soluționării situațiilor critice.

Cum poate fi prevenit abuzul?

Pentru prevenirea abuzurilor sexuale, personalul de la „Amicul” lucrează mai mult cu minorii aflați în grupurile de risc: preadolescenții din familiile dezintegrate și copiii orfani care, prin statutul lor social, devin mai vulnerabili în fața unui abuzator. Un caz relevant în acest sens este cel al unui adolescent, orfan, care nu a reușit să se adapteze la noua sa familie și a părăsit casa rudelor care aveau tutela asupra sa și, astfel, a ajuns în stradă. Abuzatorul pedofil se orientează bine atunci când își alege victima, el posedă anumite tehnici de comunicare cu copiii, își joacă bine rolul și, descoperind părțile slabe ale victimei, profită de ele. În cazul dat, pedofitul a găsit un copil vulnerabil din punct de vedere social și l-a „ajutat” material, primindu-l să doarmă la el și asigurându-l cu cele necesare la acel moment. El a profitat de circumstanțele critice din viața băiatului, l-a manipulat și copilul s-a lăsat dus de val...

La „Amicul”, sesizarea a parvenit de la poliție. La intervenția specialiștilor, cazul a avut o evoluție optimă pentru băiat. Au existat destule impedimente, părțile implicate fiind încă în proces de judecată, dar datorită insistenței și perseverenței personalului, copilul-victimă are parte de suport concret din partea organizației.

Faptul ca un copil a fost abuzat nu înseamnă, în mod obligatoriu, că acesta va avea un viitor suspect, dubios. E un stereotip ideea conform căreia o victimă a abuzului se transformă, obligatoriu, în abuzator. Dacă această transformare nefastă are loc, fenomenul ne demonstrează doar faptul că, la momentul oportun, copilului abuzat i-a lipsit ajutorul competent.

În cazul de mai sus, după asistența acordată, nu există indici care ar arăta că respectivul copil-victimă va avea în viitor dificultăți de integrare și de stabilire a contactelor. În cazul său, răspunsul valoric și moral este adecvat vârstei.

Totuși, pentru a opri cercul vicios de transformare a victimei în abuzator este nevoie de o consolidare a cunoștințelor și a eforturilor specialiștilor care activează în do-

meniul asistenței psihologice, sociale, juridice și medicale a copiilor abuzați. Este necesară o reevaluare și o schimbare a mentalității membrilor societății față de acest fenomen. Iar victimelor trebuie să li se ofere o alternativă mai bună la tentația de a răspunde în același mod cum s-a procedat cu ele.

Sesizarea cazurilor de abuz sexual este un lucru delicat și mulți oameni nu știu cum să reacționeze atunci când află despre ele. Consultarea unor centre de asistență psihosocială, cum este „Amicul”, este binevenită, deoarece implicarea psihologilor, îndeosebi în cazurile de abuz sexual consumat, reduce mult din intensitatea simptomelor victimei.

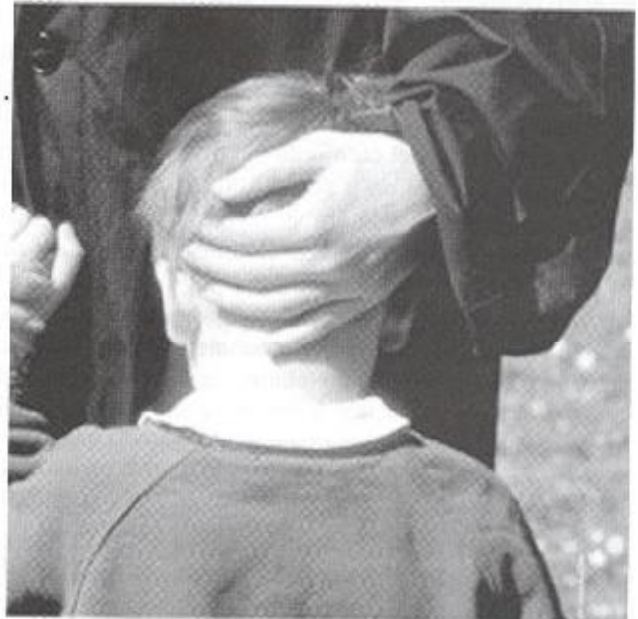
În ceea ce privește intervențiile specialiștilor în situațiile de abuz, mai complicată este situația din raioanele republicii. Deocamdată, singura adresă funcțională este cea a Centrului „Amicul” din Chișinău.

Din experiența Centrului „Amicul”, minorul intră în grupul de risc atunci când el nu simte un sprijin, nu simte că are pe cineva care ar putea să-i acorde ajutor sau sprijin în cazul unui eventual pericol. Adolescenților le este specific sentimentul acut de apartenență la un grup de referință, ei doresc foarte mult să facă parte dintr-un grup, dintr-o „gașcă”. În topul necesităților, comunicarea cu semenii este pe primul loc: se dezvoltă deprinderile de interrelaționare. Riscul crește atunci când copilul este limitat în necesitățile de comunicare, când este lipsit de un banal răspuns la o întrebare, fie din partea părinților, fie din partea prietenilor. În grupul de risc intră și copiii orfani, cu deficiențe mintale sau dizabilități fizice. Lipsa sentimentului de apartenență și nesatisfacerea necesității de a fi în grup face sensibil și vulnerabil copilul. Acesta nu va ști să reacționeze într-o situație critică.

Abuzatorul își dă bine seama care sunt punctele sensibile ale unui copil. Dacă un copil se simte sigur, abuzatorul

va evita contactul. O astfel de siguranță copilul o poate primi prin educație, prin însușirea reacțiilor comportamentale, verbale adecvate la anumiți factori provocatori.

Victima se considera vinovată, consecințele fiind uneori foarte grave. Este un lucru dificil identificarea acestor legături dintre abuz și sentimentul de culpabilitate. Reducerea sentimentului de culpabilitate al victimei este cel mai dificil de realizat, la fel ca și stabilirea încrederii în propriile puteri și încrederea în persoanele ce-l înconjoară, reevaluarea concepțiilor despre lume și viață. Dacă unui minor îi este greu să le explice aceste lucruri părinților, cu atât mai mult îi va fi greu să vorbească despre abuzul sexual în fața unui străin. Numai o atitudine sinceră, constantă și neforțată poate determina un început reușit al procesului de recuperare a victimei.

Nouă motive care ne obligă la intervenție în cazurile de copii maltratați

De ce să intervenim?

Deoarece maltratarea, fie prin forme de abuz, fie prin forme de neglijare, costă prea scump societatea.

1. Pentru că: „Spitalele de boli mentale, oficiile de șomaj și închisorile sunt pline de adulți care au fost maltratați în copilăria lor” (Johnes, 1994).

2. Pentru că suferința provocată de maltratare are consecințe nefaste asupra dezvoltării globale - intelect, emoții, socializare a copilului.

3. Intervențiile necesare reparării răului produs prin maltratare durează mult, costă mult și nu au o reușită de 100%.

4. Nu poți desfășura activități de intervenție cu copii victime atâta vreme cât tu însuși ai fost un copil maltratat căruia nu i s-a făcut dreptate (cost în calitatea serviciilor).

5. Majoritatea părinților cu comportamente de abuz și neglijare cu propriii copii au fost maltratați în copilărie, fără a beneficia de nici un remediu (costul trans-generațional al maltratării).

6. 43% dintre partenerii abuzivi au avut în copilărie modele parentale de agresor și victimă (cost trans-generațional) (Catheline, Marceli, 1999).

7. Probabil cel mai important motiv este cel etic; nu poți lăsa un copil copleșit de suferință fără a interveni în favoarea lui (Myers, Ber-

liner, Briere, Hendrix, Jenny, Reid, 2001).

8. Chiar și cele mai subtile forme de neglijare emoțională au un efect dramatic asupra dezvoltării copilului mai ales atunci când au loc în primii ani de viață (Myers, Berliner, Briere, Hendrix, Jenny, Reid, 2001).

9. Reprezintă o încălcare a legilor internaționale și naționale care protejează și promovează bunăstarea copilului.

(„Ghid de intervenție în situațiile de maltratare ale copilului”, editată Federația organizațiilor neguvernamentale din protecția copilului din România în cadrul Campaniei „Rupeți tăcerea!”)

Internetul - locul ideal de întâlnire dintre pedofil și victimă

Statisticile Microsoft arată că fiecare al cincilea adolescent care utilizează cu regularitate Internetul spune ca a primit pe chat propuneri indecente de la persoane mai în vârstă.

Specialiștii internaționali avertizează asupra înmulțirii cazurilor de copii abuzați sexual care au fost racolați prin intermediul Internetului.

Copiii care locuiesc în mediul urban și au acces nelimitat la Internet sau frecventează Internet-cafe-urile din oraș sunt expuși riscului de a suferi abuzuri sexuale. Ei devin vulnerabili în fața pedofililor care își racolează victimele în timpul discuțiilor on-line. Informațiile obținute din urma conversațiilor on-line îi ajută pe aceștia să descopere punctele sensibile ale potențialelor victime.

Specialiștii internaționali avertizează asupra înmulțirii cazurilor de copii abuzați sexual care au fost racolați prin intermediul Internetului. Site-urile porno sunt accesibile oricui și copilul poate intra în contact cu persoane străine suspecte. În urma discuțiilor, partenerii de chat-room pot să profite de inocența copiilor și să îi determine să se întâlnească față în față. Rezultatul este, de cele

mai multe ori, un abuz sexual.

Programul Safer Internet, elaborat la nivelul Uniunii Europene, a identificat următoarele tipuri de exploatare sexuală pe Internet: posesia, producția și difuzarea de pornografie în care „protagoniștii” sunt copii, provocarea on-line a copiilor pentru acte sexuale, prostituția sau turismul sexual cu copii, molestarea sexuală a copiilor (în afara familiei), materiale obscene nesolicitate trimise unui copil.

Conform statisticilor Microsoft, 70% dintre părinții care au copii cu vârsta cuprinsă între 10 și 12 ani sunt extrem de îngrijorați de conversațiile acestora cu străinii pe Internet, deși numai un caz din zece de molestare sexuală este raportat autorităților. Aceleași statistici Microsoft arată că 61% dintre victimele unui viol sunt fete sub 18 ani, 29% - sunt sub 11 ani, iar fiecare al cincilea adolescent care utilizează cu regularitate Internetul spune ca a primit pe chat propuneri indecente de la persoane mai în vârstă.

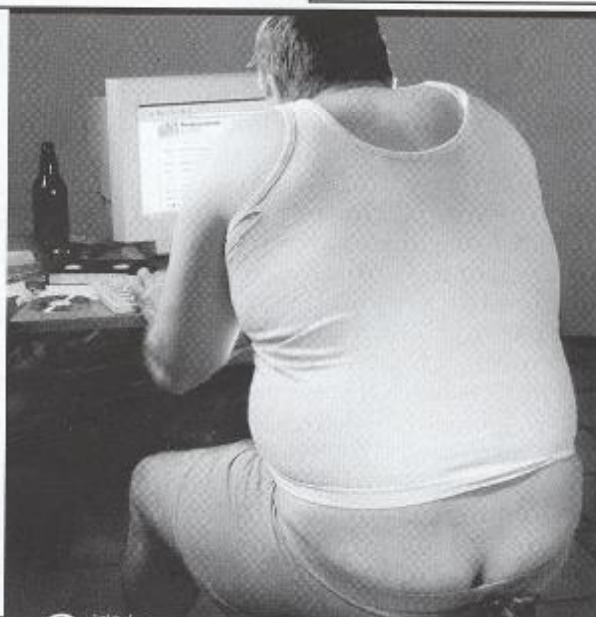
Mai mult, conform statisticilor Comisiei Europene, 44% dintre copiii care utilizează Internetul intră pe site-uri pornografice sau cu materiale la care accesul le este interzis. Aproximativ 40% dintre ei sunt abordați de străini care le cer o întâlnire, iar 14% dintre ei chiar merg la astfel de întâlniri.

Cum să folosim corect Internetul
Microsoft Network a sintetizat câteva sfaturi pentru copiii care accesează Internet-ul și pentru părinții acestora. Iată-le:

- Niciodată nu trebuie să dea informații personale necunoscuților de pe web
- Nu trebuie să se întâlnească cu aceste persoane, fără a obține în prealabil acceptul părinților
- Nu trebuie să accepte fișiere de la necunoscuți, deoarece acestea pot cauza diferite probleme, de la virusarea calculatoarelor, până la spionarea activității pe Internet
- Nu trebuie să se încreadă în identitatea pe care și-o asumă necunoscuții pe Internet pentru că, de multe ori, aceștia nu sunt cine se prezintă
- Întotdeauna trebuie să spună părinților sau rudelor dacă se întâmplă ceva care îi face să se simtă stingeriți pe Internet: aluzii, propuneri indecente, cuvinte sau imagini triviale etc.

Cine este “vânătorul” de copii pe Internet?

Sociologii și psihologii consideră că infracțiunile comise prin sisteme informatice se încadrează în tipul “criminalității gulerelor albe”. Un profil “clasic” al făptuitorilor acestor infracțiuni poate fi rezumat astfel: bărbat cu vârsta cuprinsă între 15 și 45 de ani, având un statut social bun, fără antecedente penale, inteligent și motivat. Problema realizării unui “portret robot” al celor care încalcă legea înfăptuind infracțiuni de natură informatică este actuală în cercetările criminologice la scară mondială. Au fost numeroase încercări de realizare a unei tipologii a infractorilor, clasificarea acestora mergând de la două categorii la nu mai puțin de 26.

Experiența Poloniei în combaterea abuzurilor sexuale pe Internet

Pentru un internet mai securizat

În februarie 2004, „Nobody's Children”, o organizație neguvernamentală din Polonia care desfășoară activități de prevenire în domeniul abuzului copilului, a lansat Campania socială națională „Copii pe web” („Child in the Web”). Campania a avut scopul de a preveni răspândirea fenomenului pedofiliei pe calea Internet-ului și securizarea acestuia. Grupul-țintă al campaniei „Child in the Web” au fost tinerii utilizatori ai Internet-ului cu vârsta cuprinsă între 12-17 ani. Partea a doua a campaniei a fost concentrată pe instruirea copiilor și adolescenților pentru utilizarea în siguranță a Internet-ului, prin intermediul proiectului inovativ SIECIAKI.

Anterior acestei campanii, Fundația „Nobody's Children” și Agenția de cercetare a Internet-ului „Gemius” din Polonia au efectuat o cercetare asupra comportamentelor de risc ale copiilor polonezi. Potrivit studiului, cea mai mare parte dintre copiii intervievați au declarat că li s-a întâmplat să primească propuneri de întâlnire de la persoane cu care au intrat în legătură pe Internet. Copiii dau cu ușurință informații personale necunoscuților: adrese – 23 la sută din respondenți, numere de telefon – 53 la sută, iar 55 la sută au fost de acord să expedieze fotografiile lor pe Internet.

Mai alarmant este modul în care se comportă copiii atunci când primesc propuneri de întâlnire de la necunoscuți. Statisticile arată că circa 65 la sută din copiii polonezi au primit astfel de propuneri, iar o treime din ei au acceptat să se întâlnească. Doar 26 la sută din copii au anunțat părinții despre întâlnirea care li s-a fixat. Mai mult de jumătate din aceștia au mers singuri și doar în două la sută din cazuri copilul a fost însoțit de un părinte sau de un alt adult.

Rezultatele obținute au fost utilizate de către Funda-

ția „Nobody's Children” în planificarea diferitelor activități educaționale în cadrul campaniei „Copii pe web”.

Linia fierbinte previne abuzul sexual pe Internet

Combaterea răspândirii pedofiliei pe calea Internet-ului nu s-a încheiat o dată cu finalizarea campaniei. Din Ianuarie 2005, în Polonia a fost lansată o linie fierbinte la care pot fi raportate cazurile de abuz sexual al minorilor pe Internet. Astfel, Polonia s-a inclus în Planul de Acțiune pentru un Internet mai securizat: Safer Internet Action Plan (SIAP).

Linia a început să primească sesizări chiar din prima zi în care s-a lansat. După o verificare preventivă a sesizărilor, către poliție au fost transmise 138 de cazuri de abuz sexual, pentru o intervenție în forță. În colaborare cu poliția și furnizorii de Internet (provideri), în primele câteva luni s-a intervenit eficient în peste 400 de cazuri, identificate în urma sesizărilor.

Statisticile făcute de personalul de la linia fierbinte arată faptul că pornografia infantilă este cel mai frecvent întâlnit: din 225 de cazuri raportate, au fost confirmate 50. Cel mai mare număr al raportărilor s-au făcut prin intermediul e-mail-ului și telefonului.

Proiectul liniei fierbinți a câștigat din start suportul oficial de la cele mai importante instituții publice din Polonia.

Linia fierbinte poloneză a fost creată ca parte a programului Comisiei Europene „Safer Internet Action Plan” (Planul de acțiuni pentru un Internet mai securizat), este membră a rețelei de linii fierbinți INHOPE și cooperează cu parteneri în combaterea conținuturilor ilegale difuzate on-line.

“SIECIAKI”, un succes imediat la tinerii polonezi

Ziua „Pentru un Internet mai sigur” a fost celebrată în Polonia o dată cu lansarea proiectului „SIECIAKI”, un proiect inovativ al cărui scop este educarea copiilor și a adolescenților cum să utilizeze în siguranță Internet-ul.

Programul a avut un succes imediat la tinerii polonezi. Numai în primele zece ore de la lansare, s-au înregistrat peste 100 de utilizatori, iar numărul copiilor care s-au înregistrat până la acest moment a ajuns la 9000.

Programul are două personaje. „Siciaki” sunt niște copii care cunosc regulile utilizării sigure a Internet-ului și care se luptă să-i elimine pe cei răi de pe web. Ei le arată tinerilor cum să utilizeze Internetul într-o manieră sigură. Inamicii lor, „Siecichy”, reprezintă relele obiceiuri de pe Internet și toate riscurile aferente rețelei.

Cheia succesului la copiii polonezi a programului „SIECIAKI” a constituit-o design-ul atractiv al site-ului și interactivitatea acestuia. Acesta oferă posibilitatea de a descărca unul din cele două personaje animate pe desktop-ul computerului personal. Personajele pot merge, alerga, dansa. Administratorii site-ului pot comunica prin intermediul acestora cu cei mici, oferindu-le informații prețioase și teme referitor la utilizarea sigură a Internetului.

Furnizând un răspuns corect, cei mici primesc puncte ce pot fi schimbate într-un magazin virtual pe produse speciale: jocuri, fișierele mp3, etc. Acumulând puncte, utilizatorii pot ajunge la nivelurile superioare ale proiectului.

Unul din elementele inovative ale proiectului „SIECIAKI” este sistemul de certificare al site-urilor web pentru copii. Voluntarii clasifică site-urile în funcție de un set de criterii speciale, iar cele care îndeplinesc condițiile sunt certificate și incluse într-un catalog special ce conține pagini ce pot fi accesate de copii.

Acest proiect va fi promovat pe larg printre cei mici. Cel mai popular artist hip-hop polonez pregătește un cântec ce promovează „SIECIAKI” și care va fi transmis de către diferite stații radio și posturi de televiziune. Mai mult, va fi realizat un serial de desene animate al cărui protagoniști vor fi SIECIAKI.

Proiectul SIECIAKI a fost dezvoltat de către Fundația „Nobody's Children” și de către „Interactive Marketing Partner”, în cooperare cu postul TV pentru copii JETIX și portalul educațional www.polska.pl

“Combateti violența asupra copiilor - Acționați acum!”

La reuniunea internațională desfășurată în perioada 5-9 iulie 2005 la Ljubljana pe tema combaterii violenței asupra copiilor și a exploatării sexuale a minorilor s-au întâlnit reprezentanții ai guvernelor și societății civile din 52 de state europene și din Asia Centrală. Întâlnirea a fost organizată de Guvernul Sloveniei, în parteneriat cu Consiliul European, UNICEF, Organizația mondială a sănătății, Înalțul comisar al ONU pentru drepturile omului și Grupul consultativ al ONG-urilor.

Primul eveniment al acestei întâlniri a debutat cu slogantul “Combateti violența asupra copiilor - Acționați acum!” și a fost denumit de organizatori și participanți „consultare regională”. El va contribui ulterior, alături de alte opt evenimente similare, la realizarea Studiului Națiunilor Unite privind violența asupra copiilor. Documentul va fi finalizat anul viitor și va conține atât o analiză a situației la nivel mondial, cât și o serie de recomandări pentru mobilizarea actorilor sociali și combaterea acestui fenomen.

În cea de-a doua parte a reuniunii s-a desfășurat “Conferința de evaluare a măsurilor de combatere a exploatării sexuale a copiilor - urmare a Congresului Mondial de la Yokohama”, organizată de Consiliul European și UNICEF, cu sprijinul Guvernului Sloveniei. Cu acest prilej s-a urmărit favorizarea schimbului de experiență dintre statele participante, fiind reevaluate și ulterior localizate prioritățile pentru eliminarea traficului și exploatării sexuale a copiilor. Scopul principal al conferinței a fost de a le reaminti guvernelor angajamentele luate în cadrul congreselor mondiale anterioare (Stockholm - 1996, Yokohama - 2001).

Consiliul European este instituția desemnată să supervizeze implementarea angajamentelor și măsurilor de acțiune stabilite, în contextul în care experții au semnalat că violența asupra copiilor și exploatarea sexuală cunosc o creștere alarmantă la nivel mondial.

Trei „Planuri de acțiuni” în prevenirea exploatării copilului din Moldova

Organizația Internațională a Muncii, prin programul IPEC (Programul internațional pentru eliminarea muncii copilului), a lansat în Republica Moldova proiectul „Asistență tehnică pentru combaterea muncii și exploatării sexuale a copiilor, inclusiv traficului de copii”.

Pentru realizarea acestui obiectiv, IPEC a elaborat trei programe de acțiuni, care vor fi implementate în cinci zone-țintă din Republica Moldova: Chișinău, Bălți, Orhei, Sângerei și Ungheni. Agenții de implementare a celor trei programe sunt trei ONG-uri: Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), Centrul internațional pentru protecția și promovarea drepturilor femeii „La Strada” și „Consultanță și credit în agricultură”.

„Programul este axat pe prevenirea formelor grave de muncă a copilului, inclusiv a traficului de copii, iar exploatarea sexuală a copilului este privită ca o formă gravă de muncă. Prin intermediul acestui „Plan de acțiuni”, pe care îl realizăm cu susținerea Programului IPEC, vom implementa în școli un program de prevenire a fenomenului exploatării copiilor. De asemenea, vom încerca să arătăm comunităților că pot să prevină, cu resurse proprii, aceste vicii, prin implicarea copiilor în diferite activități extrașcolare și școlare cu caracter educativ care stimulează participarea copiilor. Copii, în special cei din grupurile de risc, vor avea posibilitatea ca, după școală, să meargă într-un centru comunitar, în care vor fi realizate diverse activități ce-i vor dezvolta anumite deprinderi de viață: abilități de comunicare, moduri de reacționare la stres și la situații, încrederea în forțele proprii și puterea de a spune „Nu!” situațiilor care îi fac să se simtă în pericol”, a menționat Daniela Sâmboteanu-Popescu, președintele CNPAC.

Obiectivul de bază a proiectului este reducerea traficului de copii prin două pârguri: pilotarea sistemului de

monitorizare a muncii copilului și facilitarea resocializării copiilor-victime și prevenirea exploatării copiilor aflați în situație de risc. La finele implementării proiectului, vor fi formulate anumite concluzii, iar Guvernului i se va propune un mecanism de monitorizare a muncii copilului, a formelor grave de exploatare, împotriva traficului.

Simultan, proiectul va fi implementat în alte zece țări din Europa Centrală și de Est: Albania, Bulgaria, Kosovo, România, Bosnia-Herzegovina, Croația, Macedonia, Serbia, Muntenegru și Slovenia.

Conform studiului privind fenomenul traficului de copii pentru exploatarea sexuală și prin muncă, realizat de Institutul de Politici Publice, în Republica Moldova, în perioada 2002-2003, vârsta copiilor traficați este cuprinsă între 12 și 18 ani, majoritatea fiind de 15-18. Multe din minorele traficate sunt supuse exploatării sexuale. Conform unor surse neoficiale, 5 mii de copii din Moldova sunt traficați anual în Rusia și forțați să presteze servicii sexuale.

Programul de acțiuni realizat în scopul **consolidării comisiilor raionale și municipale** pentru combaterea traficului de ființe umane, reducerea vulnerabilității minorilor la trafic, identificarea potențialelor victime și facilitarea integrării lor sociale va fi implementat de Centrul național de prevenire a abuzului față de copii. Programul de acțiuni pentru îmbunătățirea **serviciilor de asistență pentru copii**, victime ale traficului și reintegrarea lor pe termen lung urmează să fie implementat de Centrul internațional pentru protecția și promovarea drepturilor femeii „La Strada”. Programul de acțiuni pentru **pilotarea serviciilor de consiliere educațională, instruire profesională și plasare în câmpul muncii a tinerilor din grupul de risc** și adulților din comunități marginalizate va fi implementat de organizația neguvernamentală „Consultanță și credit în agricultură”.

Convenții și acorduri internaționale în problema abuzului și exploatării sexuale a copilului

Problema abuzului și exploatării sexuale a copilului este general valabilă, astfel încât, la nivel internațional există convenții care obligă țările semnatare să implementeze politici de protecție a copiilor de astfel de forme de abuz.

Deși 192 de state (excepție făcând Somalia) sunt semnatare ale Convenției Națiunilor Unite privind drepturile copiilor, milioane de copii sunt în pericol de a fi **abuzati sexual** din cauza condițiilor economice, sociale sau psihologice.

Articolul 34 din Convenția Națiunilor Unite obligă Statele Părți să protejeze copilul contra oricărei forme de **abuz sexual** sau **exploatare sexuală**, inclusiv împotriva **prostituției și a pornografiei**. Articolul 35 al aceleiași Convenții prevede că Statele Părți trebuie să ia măsurile corespunzătoare pentru a preveni vânzarea, traficul și răpirea copiilor.

În anul 2000 a fost adoptat, ca document suplimentar la CDC, Protocolul Opțional care vizează, în mod particular, **exploatarea sexuală și comercială a copiilor**. După cum reiese din Convenția nr. 182 a Organizației Internaționale a Muncii, referitoare la cele mai grave forme de exploatare prin muncă a copilului, exploatarea comercială și sexuală a copiilor este considerată ca fiind una dintre cele mai grave forme de exploatare prin muncă a copilului.

Exploatarea sexuală a copiilor este considerată ca un „tratament degradant” și, în consecință, o violare a Art. 7 din Convenția Internațională asupra drepturilor civile și politice, a Art. 3 din Convenția Europeană asupra drepturilor omului, precum și a Art. 5 din Convenția Americană a drepturilor omului.

Exploatarea sexuală a copiilor face obiectul Convenției pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării sau prostituției, a Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și a Convenției Internaționale împotriva crimei organizate.

